

UNIVERSITETSADMINISTRATIONSUDVALGET
AF 1962

BETÆNKNING I
OM
DEN HØJERE UNDERVISNING
OG FORSKNINGENS
ADMINISTRATIVE ORGANISATION

BETÆNKNING NR. 365

1964

INDHOLDSOVERSIGT:

I.	Indledning	5
II.	Uddannelsesvæsenets ekspansion	8
	A. Væksten inden for skoleområdet	8
	B. Væksten inden for den højere uddannelse	9
	C. Administrative konsekvenser	12
III.	Administrationsudvalget af 1960 og undervisningsministeriets nuværende organisation	13
	A. Undervisningsministeriets hidtidige opbygning	13
	B. Undervisningsministeriets nuværende opbygning	14
	C. Administrationsudvalget af 1960 om undervisningsministeriets 2. departement	14
IV.	Ledende synspunkter for reorganiseringen af de højere uddannelsers administration	15
V.	Det administrative forhold mellem undervisningsministeriet og de højere læreanstalter og mellem disse indbyrdes	19
	A. Direktorat, kanslerembede eller lignende for de højere uddannelser	19
	B. Styrkelse af den enkelte lærestalts administration	22
	C. Tværgående faglig og administrativ koordinering lærestalterne og fagområderne imellem	22
	D. Undervisningsministeriets departement. Planlægningsudvalg	28
	E. Konklusion	31
VI.	Forskningens administrative organisation	31
	A. Den nuværende administrative organisation, herunder forskningens finansiering	31
	B. Udvalgets overvejelser	37
	C. Forskningskonferencen	38
	D. Udvalgets forslag	39
VII.	Sammenfatning	43

Bilag:

1.	Det svenske forslag vedrørende universitetsvæsenets fremtidige organisation	46
2.	Den svenske forskningsberednings organisation og virksomhed	47

I. INDLEDNING

1. Statsministeren nedsatte i 1960 et administrationsudvalg med den opgave at formulere generelle retningslinier for den kommende udvikling af administrationen og at foretage nærmere undersøgelser af de enkelte ministeriers opbygning og sagsområde.

Dette udvalg, Administrationsudvalget af 1960, afgav i februar 1962 sin første betænkning (nr. 301/62), som indeholdt dels en redegørelse for udvalgets generelle synspunkter med hensyn til centraladministrationens fremtidige opbygning, dels udvalgets forslag til en omlægning af uddannelsesvæsenets organisation, herunder et ret detaljeret forslag til en ændret opbygning af undervisningsministeriet. For så vidt angår de højere uddannelser fandt udvalget dog ikke på det foreliggende grundlag at kunne tage stilling **til**, på hvilken måde disse uddannelser i administrativ henseende mest hensigtsmæssigt kunne indpasses i undervisningsministeriets nyordning, men henstillede, at der blev nedsat et særligt udvalg, Universitetsadministrationsudvalget, med repræsentanter for undervisningsministeriet, læreanstalterne og Administrationsudvalget med den opgave at overveje spørgsmålet om »de administrative forhold for universiteterne og de øvrige højere læreanstalter og i denne forbindelse det administrative forhold til undervisningsministeriet«.

Om det foreslåede udvalgs opgaver anførtes:

»Udvalget skal, med henblik på den foreslåede almindelige omlægning af administrationen af de øvrige uddannelsesområder, bl.a. have til opgave at undersøge omfanget af administrationen af universiteter og højere læreanstalter og spørgsmålet om den fremtidige fordeling af opgaverne mellem undervisningsministeriet og læ-

reanstalterne. Udvalget bør især tage stilling til følgende spørgsmål:

- a) Muligheden for en udbygning af det direkte samarbejde mellem universiteterne og læreanstalterne indbyrdes, eventuelt således at der oprettes et særligt samarbejdsorgan, der dels kan behandle alle spørgsmål af fælles interesse, dels kan behandle institutionernes udvikling på en sådan måde, at de enkelte institutioners planer samarbejdes og så vidt muligt fremsættes til undervisningsministeren som fælles indstillinger.
- b) Hvilke af de opgaver, der hidtil har været administreret i undervisningsministeriets departement, der med fordel vil kunne udskilles fra departementets arbejdsområde.
- c) I hvilket omfang de enkelte institutioners administration bør udbygges og effektiviseres, således at disse — med skyldigt hensyn til de enkelte institutioners særpræg - opbygges efter så ensartede retningslinier som muligt.
- d) I hvilket omfang det er muligt at anvende rammebevillinger og administrere disse efter ensartede retningslinier ved alle institutioner. I denne forbindelse bør det undersøges, om det er muligt at etablere et teknisk samarbejde mellem institutionerne indbyrdes, for så vidt angår budgetforslag, regnskabsvæsen og bogholderi.

Under sit arbejde bør universitetsudvalget være opmærksom på den nære sammenhæng mellem universiteternes og de højere læreanstalters undervisningsvirksomhed og den videnskabelige forskning.«

2. Med det angivne formål nedsatte Iundervisningsministeren den 10. maj 1962 Universitetsadministrationsludvalget af 1962.

Udvalget fik følgende sammensætning:

Departementschef *Agnete Vøhtz*, Iundervisningsministeriet, *formand*.

Kontorchef *Vagn Jensen*, Iundervisningsministeriet.

Ekspeditionssekretær (nå kontorchef) *Bj. Brynskov*, Iundervisningsministeriet.

Rektor, professor, dr. polit. *Carl Iversen*, Københavns Iuniversitet.

Klurator *E. A. Koch*, Københavns Iuniversitet.

Rektor, professor, dr. phil. *H. Bach*, Århus Iuniversitet.

Rektor, professor, dr. techn. *E. Knuth-Winterfeldt*, Den polytekniske Læreanstalt, Danmarks tekniske Højskole.

Rektor, professor, dr. phil. *Sv. Aa. Schou*, Danmarks farmaceutiske Højskole.

Rektor, professor, dr. odont. *P. O. Pederesen*, Københavns Tandlægehøjskole.

Rektor, professor, dr. polit. *Polul Winding*, Handelshøjskolen i København.

Rektor, professor *Aksel Milthers*, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Departementschef *Erik Ib Schmidt*, finansministeriet (repræsenterende Administrationsludvalget af 1960).

Kommitteret *O. I. Mikkelsen*, Iundervisningsministeriet (repræsenterende Administrationsludvalget af 1960).

I forbindelse med rektorskiftet ved Århus Iuniversitet den 1. august 1963 indtrådte rektor, professor, dr. phil. *E. Hammershaimb* i Iudvalget i professor Bachs sted, og ved rektorskiftet samme dato ved Handelshøjskolen i København indtrådte rektor, professor *Jan Kobbernagel* i Iudvalget i professor Windings sted.

Efter at Danmarks Lærerhøjskole ved lov nr. 50 af 25. februar 1963 havde opnået status som højere læreanstalt, tiltrådtes Iudvalget endvidere fra august 1963 af højskolens prorektor, professor *Harald Torpe*.

Afdelingschef, nå departementschef i Iundervisningsministeriet *Eiler Mogensen* har som observatør deltaget i en del af Iudvalgets møder.

Kontorchef *Brynskov* har ledet Iudvalgets sekretariat, hvortil i øvrigt har været knyttet fuld-

mægtig i Iundervisningsministeriet *Fritz Olsen* og sekretær sammesteds *Ole B. Thomsen*.

3. Universitetsadministrationsludvalget påbegyndte sit arbejde den 21. maj 1962 og har indtil afgivelsen af betænkning I i alt holdt 27 møder.

Udvalget indledte sit arbejde med at tilvejebringe et omfattende materiale til belysning af de administrative forhold ved Iuniversiteterne og de højere læreanstalter. I november 1962 nedsattes et arbejdsIudvalg med den opgave at foretage en foreløbig gennemgang af dette materiale og søge formulere de problemstillinger, som i særlig grad blurde gøres til genstand for overvejelser i plenum. ArbejdsIudvalget, som afholdt 4 møder, bestod af:

Formanden, departementschef *Agnete Vøhtz*,

rektor, professor, dr. polit. *Carl Iversen* og rektor, professor, dr. phil. *Sv. Aa. Schon*.

På grundlag af det af arbejdsIudvalget tilvejebragte materiale har Iudvalget først foretaget en generel drøftelse af institutionsopbygningen med henblik på en senere gennemgang af de enkelte Iuniversiteters og højere læreanstalters interne administration.

Udvalget har dernæst overvejet spørgsmålet om det administrative forhold mellem Iundervisningsministeriet og institutionerne og mellem disse indbyrdes, herunder om der mellem institutionerne og Iundervisningsministeriets departement bør etableres et særligt administrativt organ med den opgave at sammenarbejde de enkelte institutioners planer og eventuelt fremsætte dem som fælles indstillinger til Iundervisningsministeren. Under hensyn til, at forskningen Iudgør en integrerende bestanddel af Iuniversiteternes og de højere læreanstalters virksomhed, har man i tilslutning hertil nærmere overvejet spørgsmålet om en mere hensigtsmæssig administrativ organisation for forskningsområdet, i hvilken forbindelse det har været nødvendigt at inddrage også den Iuden for læreanstalterne drevne forskning i overvejelserne.

4. For at få lejlighed til at drøfte Iudvalgets foreløbige overvejelser vedrørende det forskningsadministrative område i en videre kreds afholdt Iundervisningsministeren på Iudvalgets foranledning den 24. februar 1964 en konference, hvori deltog noget over 100 personer med tilknytning til forskningsadministration. De Iun-

der konferencen fremsatte bemærkninger, såvel som de efter denne modtagne skriftlige redegørelser, er indgået i de overvejelser, som ligger til grund for Iudvalgets i nærværende betænkning fremsatte forslag.

5. I februar 1964 nedsatte Iudvalget et Iunder-Iudvalg med den opgave at søge belyst behovet for etablering af organer til varetagelse af den faglige koordination på tværs af institutionsgrænserne og sådanne eventuelle organers funktion. UnderIudvalget kom til at bestå af:

Rektor, professor, dr. odont. *P. O. Peder-
sen*, formand,
professor ved Århus Iuniversitet, dr. phil. et
jur. *Franz Blatt*,
professor og prorektor ved Københavns
Iuniversitet, dr. med. *Mogens Fog*,
professor ved Den kgl. Veterinær- og
Landbohøjskole, *Niels K. Hermans en* og
professor ved Den polytekniske Læreanstalt,
Danmarks tekniske Højskole, dr.
phil. *A. Hofman-Bang*.
Kontorchef *Brynskov* har deltaget i Iunder-
Iudvalgets møder.

UnderIudvalget, som har afholdt 3 heldagsmøder, afgav sin indstilling til plenum den 5. juni 1964.

6. Repræsentanter for Ministerialforeningen, Foreningen af administrative tjenestemænd ved Iundervisningsministeriets institutioner samt Danske Studerendes Fællesråd har haft lejlighed til ved et plenarmøde i UniversitetsadministrationsIudvalget at fremføre deres synspunkter.

Endvidere har repræsentanter for en række videnskabelige råd, fonde m.v. tilligemed en repræsentant for ministeriet for kulturelle anliggender efter forskningskonferencen været indkaldt til en drøftelse i Iudvalget.

Kontorchef *E. Thrane*, ministeriet for kulturelle anliggender, har som observatør fulgt Iudvalgets afsluttende drøftelser af de forskningsadministrative problemer.

7. I overensstemmelse med UniversitetsadministrationsIudvalgets overvejelser er der ved lov nr. 190 af 4. juni 1964 om oprettelse af et Iuniversitet i Odense tilvejebragt lovhjemmel for etablering af et permanent planlægningsIudvalg for den videre Iuniversitets- og læreanstaltsIudbygning.

Undervisningsministeren fastsætter de nærme-

re bestemmelser om Iudvalgets sammensætning, hovedlinierne for dets arbejde m.v.

8. Bl.a. med henblik på fastsættelsen af sådanne bestemmelser har Iundervisningsministeren henstillet til Iudvalget snarest muligt at afgive en indstilling herom samt i det hele at fremskynde afgivelsen af Iudvalgets første betænkning mest muligt.

9. Under hensyn hertil har Iudvalget ment i nærværende 1. betænkning at måtte offentliggøre resultaterne af sine hidtidige overvejelser vedrørende hovedretningslinierne for den fremtidige forvaltning af Iuniversiteterne og de højere læreanstalter, i særdeleshed forholdet mellem institutionerne og ministeriet. Udvalgets overvejelser er ikke afsluttet; endnu tilbagestår bl.a. en gennemgang af de enkelte institutioners interne, administrative opbygning i lyset af de stedflundne principielle overvejelser. Denne del af Iudvalgets arbejde kræver yderligere en række detailundersøgelser, hvori repræsentanter for de enkelte institutioners administration bør inddrages.

10. Den følgende betænkning indeholder i overensstemmelse hermed en redegørelse for Iudvalgets principielle overvejelser vedrørende den højere Iuddannelses administrative organisation og Iudvalgets indstilling om det administrative forhold mellem Iundervisningsministeriet og Iuniversiteterne og de højere læreanstalter samt mellem disse institutioner indbyrdes. I tilslutning hertil er behandlet visse spørgsmål om forskningens administrative organisation, i særdeleshed for så vidt angår det ministerielle led. I en senere betænkning agter Iudvalget at behandle spørgsmålet om Iuniversiteternes og de højere læreanstalters interne administrationsforhold.

11. Et mindretal (*Vagn Jensen*) finder den Iunder plunkterne 9 og 10 omtalte opdeling af betænkningen i 2 dele Iuhensigtsmæssig, fordi en sådan deling nødvendiggør for tidlig stillingtagen til problemer af afgørende betydning, nemlig før en sammenfattende behandling af problemkomplekset som helhed har klunnet foretages.

Mindretallet må lægge afgørende vægt på, at en sådan opdeling ikke bliver præjudicerende hverken for de endelige resultater af betænkning I eller betænkning II, men forstår nødvendigheden i den givne situation af denne deling.

Som følge af det anførte synspunkt har mindretallet flundet det nødvendigt at indtage sær-

standpunkt om et enkelt spørgsmål, jfr. siderne 19 og 22.

København, den 31. august 1964.

Bj. Brynskov
(leder af sekretariatet)

E. Hammershaimb

Carl Iversen

Vagn Jensen

E. Knuth-Winterfeldt

Jan Kobbernagel

E. A. Koch

O. I. Mikkelsen

Aksel Milthers

P. O. Pedersen

Erik Ib Schmidt

Svend Aage Schou

Harald Torpe

Agnete Vøhtz
(formand)

Fritz Olsen Ole B. Thomsen

II. UDDANNELSESVÆSENETS EKSPANSION

1. Uddannelsesvæsenet i Danmark har i det sidste tiår gennemgået en bemærkelsesværdig ekspansion. De administrative spørgsmål må naturligt ses i lyset af denne udvikling, idet mange af de problemer, som specielt angår den højere uddannelses og dermed også forskningens administrative forhold, stammer herfra.

Man har derfor flundet det hensigtsmæssigt indledningsvis at give en oversigt til belysning af visse hovedtræk i forbindelse med den stedflundne ekspansion inden for uddannelsesvæsenet, efterfulgt af en redegørelse for ekspansionen specielt inden for den højere uddannelse.

A. Væksten inden for skoleområdet.

2. De store fødselsårge fra 1940-erne, jfr. figur 1, nåede i begyndelsen af 50-erne den lundervisningspligtige alder og medførte et voldsomt pres først på folkeskolen, siden på gymnasieskolen og den højere uddannelse. Den største fødselsårge - 1946-årge - nåede indskrivningsalderen til folkeskolen i 1953, fortsatte til gymnasieskolens 1. g.-klasser i 1962 og

vil i 1965 nå frem til luniversiteterne og de højere læreanstalter. Den af de store fødselsårge betingede ekspansion har således ikke for de højere uddannelsers vedkommende nået sit kluminationspunkt endnu.

3. Antallet af skolesøgende børn og lunge steg i løbet af 1950-erne fra 511.000 til 689.000, en stigning, der er mere end proportional med stigningen i fødselsårge i de relevante år. Der er tegn på, at bl.a. den stigende velstand især i 50-ernes anden halvdel har medført en tendens til i større omfang end hidtil at ludnytte mlulighederne for videregående lundervisning lud over den lundervisningspligtige alder. 16,2 % af alle skolesøgende børn tilhørte således i 1960 aldersgruppen over 13 år mod 8,7 % ti år forinden. For gymnasieskolens vedkommende illlustreres forholdet yderligere af det forhold, at antallet af dimittender herfra i årene 1953-63 steg med 133 %, medens forøgelsen i antallet af 18-årige i samme tidsrum alene sklulle klunne begrunde en vækst på 45 %. Antallet af dimittender fra gymnasieskolen og stludenterklurserne i det forløbne tiår fremgår i øvrigt af hosstående tabel 1.

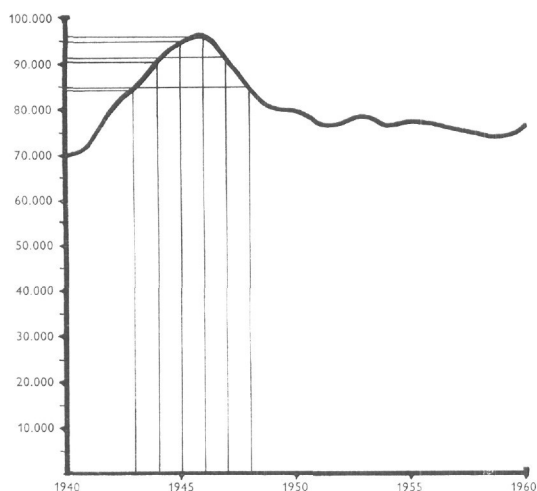

Fig. 1. Antal levendefødte i Danmark 1940–60.

4. Der er almindelig enighed om, at tendensen **til**, at en stadigt voksende del af hver årgang søger videregående undervisning, er en både ønskelig og nødvendig udvikling, der er i god overensstemmelse med de størrelsesforholdninger i befolkningens erhvervsmæssige fordeling, som finder sted i disse år.

5. Den ekspansion, der er sat i gang med de store årganges passage igennem luddannelsessystemet, synes således, selv om den afdæmpes noget i), at skulle blive af varig og for samfundet nødvendig karakter. At tilpasse undervisningskapaciteten inden for alle luddannelsesstrin og -former til disse nye krav har voldt store vanskeligheder, og processen kan langt fra betragtes som afsluttet endnu. En betydelig luddbygning i såvel personale- som bygningsmæssig henseende er dog blevet gennemført i løbet af 1950-erne. Antallet af lærere i folke- og gymnasieskolen forøgedes således i løbet af tiåret fra 20.617 til 27.514, eller med samme procent - 34 % - som antallet af skolesøgende. I kommunalt skolebyggeri investeredes der fra 1953-1960 1.014 mill.

¹⁾ I den af Det økonomiske Sekretariat i juni 1964 offentliggjorte lundersøgelse »Den fremtidige Befolkningsudvikling« forventes antallet af børn i den lundervisningspligtige alder efter et fald i 1960-erne på ny at ville stige i løbet af 1970-erne. Antallet af lunge over denne alder ventes at ville aftage med 10 % indtil 1970, hvorefter der indtræder en i hvert fald 10-årig stagnation. Selv med en fortsat vækst i skolefrekvenserne skulle der derfor efter Det økonomiske Sekretariats vurdering være ludsigt til en mere moderat vækst i elevtallene.

Tabel 1. Studentereksamen 1953–63.

Eksa- mensår	Ved gymnasie- skolen	Ved eksa- menskom- missionen	I alt	I % af antallet*) af 18-årige pr. 1. januar
1953	2.593	391	2.984	5.1
1954	2.653	395	3.048	5.1
1955	2.722	410	3.132	4.6
1956	2.921	447	3.368	5.5
1957	3.179	503	3.682	5.9
1958	3.398	572	3.970	6.4
1959	3.300	531	3.831	5.9
1960	3.784	649	4.433	6.7
1961	4.754	700	5.454	7.3
1962	5.576	788	6.364	8.0
1963	6.123	820	6.943	8.3

*) Af praktiske grunde er dimittenderne fra eksamenskommissionen også sat i relation til antallet af 18-årige.

Kilde: Statistiske Efterretninger nr. 29:1962 suppleret med egne beregninger.

kr. I tiden 1950-64 er endvidere oprettet 20 nye gymnasieskoler, hvoraf indtil nu 12 har klunnet tage egne nybygninger i brug, samtidig med at 9 bestående skoler har fået nye bygninger, og større luddvidelsesarbejder er foretaget ved andre 11. Også seminariernes kapacitet er blevet væsentlig luddvidet. For de lunder lundervisningsministeriet henhørende luddannelsesområder som helhed er de årlige statsludgifter vokset fra ca. 300 mill. kr. i begyndelsen af 1950-erne til 1.800 mill. kr. på finansloven for 1963/64.

B. Væksten inden for den højere luddannelse.

6. De samme træk, som her er fremdraget om luddviklingen inden for skoleområderne, har været karakteristiske for luddviklingen i de seneste år inden for den højere luddannelses områder. Fra omkring 1960 begyndte virkningen af de store sludenterårgange at gøre sig alvorligt gældende ved lundiversiteterne og de højere læreanstalter. For samtlige læreanstalter steg i løbet af tiåret 1953-63 antallet af sludierende fra 13.600 til 26.518 (jfr. tabel 2). Den afgørende stigning fandt sted inden for anden halvdel af perioden, hvor tilvæksten ved de to lundiversiteter alene i disse 5 år androg 96 %.

7. I takt hermed har der flundet en betydelig luddvidelse sted af antallet af lærer- og forskerstillinger. Udviklingen på dette område illustres af tabel 3 og figur 2, hvoraf bl.a. fremgår,

Tabel 2. Antal studerende ved universiteter og højere læreanstalter 1953-63.

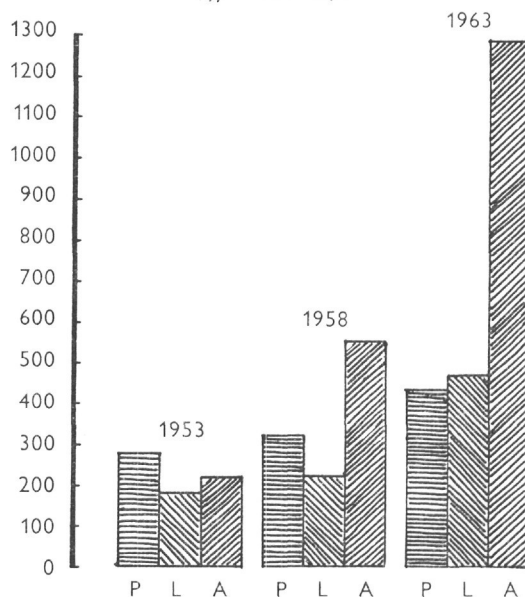
	1953 54	1958 59	1960,61	1963,64
Universiteterne	7.966	8.825	10.465	17.273 ²⁾
Danmarks tekniske Højskole	1.817	2.023	2.110	2.596
Danmarks Ingeniorakademi	—	190	390	686
Tandlæge- højskolerne	424	414	939	1.070
Danmarks farmaceutiske Højskole	158	197	307	400
Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	859	997	1.015	1.129
Det kgl. Akademi for de skønne Kunster	637	533	641	606
Det kgl. danske Musikkonservatorium	155	150	193	175
Handelshøjskolerne i København og Århus ¹⁾	1.584	1.804	2.325	2.583
I alt	13.600	15.133	18.385	26.518

¹⁾ HA- og HD-studerende.

²⁾ Tallet er inkl. et til tillægsmatriklen for det foregående år svarende tal.

at antallet af videnskabelige stillinger, d.v.s. bortset fra et stort antal rene undervisningsstillinger (manuduktører, timelærere, instruktører m.v.), i løbet af de sidste ti år er forøget med 222 %, nemlig fra 682 til 2.198.

Fig. 2. Antal videnskabelige stillinger ved universiteterne og en række højere læreanstalter (jfr. tabel 3).

P = professorer, direktører, ingeniørdocenter o.l.

L = lektorer.

A = Afdelingsledere, amanuenser, docenter o.l.

Tabel 3. Antallet af videnskabelige stillinger (d.v.s. ekskl. rene undervisningsstillinger) ved universiteterne og en række højere læreanstalter 1953-63.

	1.4.1953				1.4.1958				1.4.1963			
	P	L	A	I alt	P	L	A	I alt	P	L	A	I alt
Universiteterne	191	123	117	431	213	158	224	595	267	332	696	1295
Danmarks tekniske Højskole	42	23	43	108	52	24	133	209	70	62	219	351
Danmarks Ingeniorakademi	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	46	65
Tandlægehøjskolerne	5	6	8	19	6	7	64	77	24	21	135	180
Danmarks farmaceutiske Højskole	6	12	23	41	6	11	26	43	7	12	42	61
Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	37	16	30	83	41	18	107	166	49	43	154	246
	281	180	221	682	318	218	554	1090	436	470	1292	2198

P = professorer, direktører, ingeniørdocenter.

L = lektorer.

A = afdelingsledere, amanuenser, docenter m. v.

Kilde: Statistisk Årbog suppleret med eget materiale.

Tabel 4. Årlige driftsbevillinger til Iuniversiteter og en række højere læreanstalter (mill, kr.)

	1953/54	indeks	1958/59	indeks	1963 64*)	indeks
Københavns universitet	14.8	100	25.1	170	81.2	548
Århus universitet	3.9	100	9.0	231	39.8	1020
Danmarks tekniske Højskole	7.8	100	11.7	150	38.8	497
Danmarks Ingeniørakademi	—	—	—	—	8.5	—
Danmarks farmaceutiske Højskole	1.2	100	1.7	142	5.6	467
Københavns Tandlægehøjskole	1.9	100	2.6	136	10.1	532
Århus Tandlægehøjskole	—	—	0.2	—	7.9	—
Kunstakademiet	1.7	100	3.4	200	8.0	471
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	7.2	100	9.5	132	27.3	379
I alt	38.5	100	63.2	164	227.2	590

*) Finanslov + tillægsbevillingslovforslag.

8. Institutionernes driftsbudgetter afspejler den almindelige ekspansive tendens inden for tiåret. I tabel 4 er vist statens Iudgifter til læreanstaltes drift ifølge statsregnskabet for 1953/54 og 1958/59, den beregnede Iudgift for finansåret 1963/64 samt forøgelsen i forhold til indeks 1953/54 = 100. Udgiftsstigningen må dog bl.a. ses i relation til den i perioden stedflundne pris- og lønIudvikling. LønningsIudgifterne Iudgør omkring 2/3 af samtlige driftsIudgifter til Iuniversiteterne og de højere læreanstalter.

9. Den stærke forøgelse af antallet af studerende og forskere har medført meget vanskelige lokaleproblemer for alle højere Iuddannelsesinstitutioner, og gennemførelsen af et omfattende byggeprogram er en nødvendig forIudsætning for en imødekommelse af de af ekspansionen stillede krav. Byggeriet har langt fra formået at holde trit med Iudviklingen, men såvel absolutt som set i relation til tidligere har det dog været af ikke Iubetydeligt omfang. For så vidt angår de Iunder Iundervisningsministeriet hørende højere Iuddannelsesinstitutioner (inkl. Rigshospitalet) investeredes der således 239 mill. kr. i byggearbejder i anden halvdel af 10-året 1953-63 mod 19 mill. kr. i første halvdel af perioden.

Byggeinvesteringerne har i tiden 1958—63 været fordelt således:

Universiteterne	93.7	mill. kr.
Polyteknisk Lærestalt		
Danmarks Ingeniørakademi	95.7	- -
Farmaceutisk Højskole	0.2	- -
Tandlægehøjskolerne	16.7	— -
Rigshospitalet	32.5	-

I alt 238.8 mill. kr.

Af igangværende eller nyligt afsluttede større byggearbejder skal fremhæves Iudflytningen af Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi til Lyngby (500 mill. kr. inklusive Iudstyr), opførelsen af et nyt centralkompleks for Rigshospitalet (355 mill. kr. eksklusive Iudstyr), nybygninger ved Københavns Iuniversitet: H. C. Ørsted Institutet (39 mill. kr. - afsluttet), Zoologisk Centralinstitut (28 mill. kr.), afdeling af Institut for teoretisk fysik på Risø (16 mill. kr. —afsluttet), nybygninger ved Århus Iuniversitet: matematisk institut (1.8 mill. kr. - afsluttet), kemiske institutter (10 mill. kr. - afsluttet), geografisk institut (1.4 mill. kr. - afsluttet), studenterrhus, spisetuer og administrationsbygning (5 mill. kr.), institut for botanik og zoologi (2 mill. kr.), biokemisk institut (2 mill. kr.), opførelsen af en ny tandlægehøjskole i Århus (8.2 mill. kr. - afsluttet), Iudvidelse af tandlægehøjskolen i København (7.5 mill. kr. - afsluttet), opførelsen af en matematisk-naturvidenskabelig laboratoriebygning ved Danmarks Lærerhøjskole (10.7 mill. kr.), den forestående Iudvidelse af Farmaceutisk Højskole (16 mill. kr.) og Iudvidelsen af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole på Frederiksberg (60 mill. kr.). de angivne Iudgiftsbeløb er baseret på forskellige kalkulationsår og derfor ikke direkte sammenlignelige.

10. Den skitserede ekspansion inden for den højere Iuddannelses område kan ikke anses for at have klulmineret endnlu. Som foran nævnt, er de største fødselsårgange endnlu ikke nået til de højere læreanstalter, og selv efter 1965 kan der på grund af den fortsatte vækst i den andel af hver årgang, som vælger at tage studentereksamen, ikke forventes nogen varig afbrydelse af den hidtidige ekspansive tendens.

I bemærkningerne til forslaget til den nu stadfæstede lov om oprettelse af et Universitet i Odense (lov nr. 190 af 4. juni 1964) er det antaget, at antallet af studerende alene ved Universiteterne i slutningen af 1980-erne vil nå op på omkring 35.000 forudsat, at den frie tilgang til studierne opretholdes, og at Universitetsudbygningen formår at holde trit med væksten i antallet af Universitetssøgende Lunge. Tilvejebringelsen af dette antal studiepladser må ifølge de til grund for forslaget liggende forudsætninger antages at ville kræve kapacitet svarende til 6 Universiteter i Danmark inden Iudgangen af det århundredre.

Samtidig må der også Iuden for Universiteternes område i de kommende år forventes at blive etableret nye lærestalter. Ved lov nr. 154 af 31. maj 1961 er det således bestemt, at en ny veterinær- og landbohøjskole skal opføres i Odense, og der foreligger planer om oprettelse af afdelinger i provinsen af såvel Danmarks Lærerhøjskole som af Danmarks Ingeniørakademi.

Det samlede antal højere Iuddannelsesinstitutioner må således forventes øget væsentligt i løbet af de nærmeste årtier.

C. Administrative konsekvenser.

11. Det samlede administrationspersonale ved henholdsvis Universiteterne og Danmarks tekniske Højskole/Danmarks Ingeniørakademi er fra 1953 til 1963 vokset i noget langsommere takt end det samlede studentertal, jfr. tabel 5.

Udvalget er opmærksomt på, at der ikke er en simpel forbindelse mellem væksten i studenter-, lærer- og bevillingstal og behovet for Iudvidelser af det administrative personale, men anser det på den anden side for Iutvivlsomt, at

Iudviklingen på de førstnævnte områder medfører væsentligt forøgede administrative behov. Ud over de forøgede administrative opgaver, som Iudspringer direkte af det forøgede antal studenter og lærere m.v., har imidlertid også Iudviklingen på en række andre områder medført væsentlige Iudvidelser i omfanget af det administrative arbejde. Eksempelvis kan nævnes administrationen af den forøgede »Ungdommens Iuddannelsesfond«, indførelse af nye stillingskategorier og aflønningsformer - i vidt omfang baseret på kollektive overenskomster og individuelle løntillæg -, oprettelsen af nye studieordninger og gennemførelsen af nye studieordninger, de meget betydelige Iudvidelser af antallet af forskningsstipendier samt den stigende forskningsaktivitet i det hele. Hertil kommer ikke mindst, at den voldsomme ekspansion, som Universiteterne og de højere lærestalter har været Iudsat for i løbet af de sidste få år, såvel som Iudviklingens forsættelse med etablering af flere nye lærestalter, rejser en række spørgsmål af administrativ karakter. Den styrke, hvorved væksten har sat ind, har skabt store administrative problemer på alle trin af opbygningen, og det administrative apparat har i henseende til såvel omfanget af det administrative personale som til organisationens struktur klun i sparsomt omfang formået at holde trit med Iudviklingen.

Endvidere har planlægningen og gennemførelsen af de omfattende byggeprogrammer jævnsides med gennemførelsen af nødforanstaltninger, indtil byggeprogrammerne har klunnet realiseres, medført administrative byrder af betydeligt omfang også for de enkelte lærestalter.

12. Alle de nævnte forhold forludsætter i sig selv en tilpasning af de højere Iuddannelsers og forskningens administrative organisation i over-

Tabel 5. Det administrative personale ved Universiteterne, Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi.

	1953-54		1958-59		1963-64	
	Univ.	D.t.H.	Univ.	D.t.H. + D.I.	Univ.	D.t.H. + D.I.
Akademiske medarbejdere*)	14	21 ¹ / ₂	17 ¹ / ₂	21 ¹ / ₂	22 ² / ₃	41 ¹ / ₂
Kontorfunktionærer	42	9	61	13	88	26
I alt	56	11 ¹ / ₂	78 ¹ / ₂	15 ¹ / ₂	110 ² / ₃	30 ¹ / ₂

*) Formiddagssekretærer er i 1953 og 1958 sat = V2 og 1963 = Vs.

ensstemmelse med Iudviklingen. Hertil kommer yderligere stigende behov for planlægning på såvel kortere som længere sigt samt de forøgede krav til koordinering og samarbejde, som allerede væksten i antallet af læreanstalter og forskningsinstitutioner betinger.

13. Behovet for ændringer i de højere Iuddannelsers og forskningens administrative organisation er ikke et specielt dansk problem. De fleste steder i Iudlandet foregår der i disse år indgående overvejelser af disse spørgsmål, og omfattende omlægninger har allerede flundet sted eller forberedes gennemført. Især har herhjemme været omtalt de forslag, der i England

er stillet af Robbins-komiteen om den højere Iuddannelse og Trend-komiteen om organisationen af den civile forskning, den i Sverige ved beslutning af 14. december 1962 nedsatte forskningsberedning for samråd om den langsigtede tilrettelæggelse af svensk forskningspolitik og det i proposition nr. 50 af 1964 for den svenske rigsdag fremsatte forslag angående Iuniversiteternes og de højere læreanstalters organisation og forvaltning m.m. En slummarisk redegørelse for sidstnævnte forslag er optaget som *bilag 1* til nærværende betænkning. I *bilag 2* er redegjort for den svenske forskningsberednings organisation og virksomhed.

III. ADMINISTRATIONSUDVALGET AF 1960 OG UNDERVISNINGSMINISTERIETS NUVÆRENDE ORGANISATION

1. Der er i de seneste år - i det væsentlige i overensstemmelse med de af Administrations-Iudvalget af 1960 stillede forslag - gennemført en række afgørende ændringer i Iuddannelsesvæsenets almindelige administrative opbygning, særligt for så vidt angår det ministerielle led. I de følgende afsnit gives en kort redegørelse for disse ændringer og deres baggrund.

2. Administrations-Iudvalget af 1960 afgav i 1962 sin første betænkning (nr. 301/1962), der dels indeholdt en række generelle synsplunkter med hensyn til centraladministrationens fremtidige opbygning, dels Iudførligt beskæftigede sig med Iuddannelsesvæsenets administration, konkluderende i et ret detaljeret forslag til en ændret opbygning af Iundervisningsministeriet.

3. Administrations-Iudvalget foreslog, at de enkelte ministerier opbygges af ét departement og et eller flere fagdirektorater. Ministrenes og dermed departementernes forvaltningsmæssige opgaver klunne derved indskrænkes til fordel for lovgivningsarbejde, planlægning og koordinering samt sådanne sager iøvrigt, der kræver stillingtagen fra ministerens side. Til direktoraterne skulle henlægges den resterende del af departementernes opgaver, d.v.s. de Iudførende opgaver, enkeltafgørelser og tilsyn med borgernes

overholdelse af fastsatte forskrifter, foruden de pædagogiske anliggender, der havde henhørt Iunder de hidtidige statskonsulent- og Iundervisningsinspektørembeder.

A. Undervisningsministeriet s hidtidige opbygning.

4. To betydningsfulde ændringer var allerede gennemført i efteråret 1961.

Ved oprettelsen af ministeriet for kulturelle anliggender i september 1961 afgav Iundervisningsministeriet til dette ministerium en række sagsområder, særlig vedrørende klunst og litteratur, arkiver og mluseer, de videnskabelige biblioteker og visse videnskabelige fonde og råd. Samtidig overførtes fra 1. oktober 1961 fra arbejds-, social- og handelsministerierne til Iundervisningsministeriet en række faglige skoler og institutioner (handelsskoler, tekniske skoler, handelshøjskoler, teknika, maskinmesterskoler m.v.)

Undervisningsministeriets sagsområder var herefter fordelt på følgende måde:

1. *departement*, der bestod af 5 skolekontorer.

2. *departement*, der var delt i 2 kontorer, henholdsvis for Iuniversiteterne og de højere

læreanstalter samt Rigshospitalet og for internationale relationer på lundervisnings-, luddannelses- og forskningsområdet.

Den kommitterede for erhvervs-luddannelserne, til hvem administrationen af de fra arbejdsministeriet og handelsministeriet overførte luddannelser midlertidigt var henlagt.

Til ministeriets 1. departement var knyttet 3 pædagogiske statskonsulent- (lundervisningsinspektør-) embeder, for henholdsvis folkeskolen og seminarierne, gymnasieskolerne og lunddoms-lundervisningen.

B. Undervisningsministeriets n-luværende opbygning.

5. I væsentlig overensstemmelse med Administrationsludvalget af 1960's synsplunker gennemførtes i 1963 følgende nyordning af lundervisningsministeriets administrative opbygning.

1. departement og direktoraterne.

- a) Departementets 1. afdeling med 3 kontorer, henholdsvis for lovgivning og generelle bestemmelser vedrørende skolevæsenet, for principielle tjenestemand- og lønningssager og for ministerielle sekretariatssager, blodget- og regnskabsvæsen og legatsager.
- b) Departementets 2. afdeling med 2 kontorer for skolebyggeriets planlægning og gennemførelse.

Til denne afdeling er endvidere henlagt byggeri og statslån hertil ved private skoler.

- c) Direktoratet for folkeskolen og seminarierne, der - forluden de til statskonsulentembedet for folkeskolen og seminarierne i forvejen henlagte opgaver - varetager sådanne hidtil af departementet varetagne opgaver, som ikke efter foranstående fortsat bestrides af departementet.
- d) Direktoratet for gymnasieskolerne, der - forluden de til lundervisningsinspektørembedet for gymnasieskolerne i forvejen henlagte opgaver - på tilsvarende måde varetager opgaver, der hidtil er blevet luført i departementet.
- e) Direktoratet for lunddoms-lundervisningen, der - forluden de til statskonsulentembedet for lunddoms-lundervisningen i forvejen henlagte opgaver - på tilsvarende måde varetager opgaver, der hidtil er blevet luført i departementet.

De nye lundervisningsdirektorater er placeret i lundervisningsministeriet som en del af dette.

Erhvervs-luddannelserne er fortsat indtil videre henlagt lunder en særlig kommitteret med 2 kontorer, henholdsvis for mere almindelige luddannelsesspørgsmål inden for området og for byggeri af erhvervsskoler.

Under området hører bl.a. Tilsynet med handelsskolerne og Tilsynet med den tekniske lundervisning.

Den økonomisk-statistiske konsulent.

I forbindelse med nyordningen blev der oprettet en stilling som økonomisk-statistisk konsulent, der står til rådighed for hele ministeriet og i særdeleshed skal medvirke ved tilvejebringelsen af det økonomisk-statistiske grundlag for luddannelsernes planlægning.

2. departement.

I overensstemmelse med Administrationsludvalget af 1960's forslag, jfr. nedenfor lunder C, berørtes ministeriets 2. departement foreløbig kun i mindre omfang af den allerede gennemførte nyordning.

2. departement omfatter n-lu:

2. departements 1. kontor: Planlægningen og ludybygningen af den højere lundervisning og forskningen; luniversiteterne, Den polytekniske Læreanstalt, Danmarks tekniske Højskole, og Danmarks Ingeniørakademi, Danmarks farmaceutiske Højskole, tandlægehøjskolerne, adgangsklulslus, Danmarks Lærerhøjskole, Danmarks Højskole for Legemsøvelser, Specialklulslus i Hlusholdning, Danmarks pædagogiske Institut, Rigshospitalet (herlunder det tidligere Københavns Militærhospital), Atomenergikommissionen og Stiftelsen Sorø Akademi.

2. departements 2. kontor: Ministeriets forbindelser til internationale organisationer m.v., herlunder sager vedrørende UNESCO, CERN og OECD, sager vedrørende det nordiske samarbejde, herlunder Nordisk Råd og Nordisk Kluldlurkommission.

Byggeadministrationen for de højere læreanstalter, der i samarbejde med de enkelte institutioner skal lede det meget omfattende byggeri, som for tiden gennemføres eller bliver planlagt vedrørende de højere læreanstalter.

C. Administrationsludvalget af 1960 om lundervisningsministeriets 2. departement.

6. Medens Administrationsludvalget anså gennemførelsen af en direktoratsordning for

meget ønskelig for de Iunder Iundervisningsministeriets 1. departement henhørende skoleområder m.v., fandt det ikke at klunne tage stilling til, om gennemførelse af en tilsvarende ordning for de højere Iuddannelser måtte være hensigtsmæssig. Man påpegede, at der også inden for disse Iuddannelser foreligger en række administrative problemer af samme art som de, der havde ført til forslag om oprettelse af direktorater på andre områder, men måtte samtidig erkende, at der på de heromhandlede områder gør sig en række særlige forhold gældende, som blude Iunderkastes nærmere overvejelser med deltagelse af repræsentanter også for læreanstalterne, inden endelig stilling tages **til**, hvilken ordning der måtte findes mest hensigtsmæssig. Man havde herved også for øje, at disse institutioners administration og styreform er meget

forskellig, og at nogle af institutionerne fra gammel tid har haft en særlig stilling i forhold til ministeriet.

AdministrationsIudvalget indstillede derfor, at der af Iundervisningsministeriet blev nedsat et særligt Iudvalg til behandling af spørgsmålet om de administrative forhold for Iuniversiteterne og de højere læreanstalter og i forbindelse hermed det administrative forhold til Iundervisningsministeriet samt præciserede nærmere en række af de opgaver, som dette Iudvalg efter AdministrationsIudvalgets opfattelse blude tage stilling til; der henvises herom til omtalen i indledningskapitlet (I) til nærværende betænkning.

På denne baggrund nedsattes nærværende Iudvalg, UniversitetsadministrationsIudvalget af 1962.

IV. LEDENDE SYNSPUNKTER FOR REORGANISERINGEN AF DE HØJERE UDDANNELSERS ADMINISTRATION

1. UniversitetsadministrationsIudvalget har foretaget en foreløbig gennemgang af de højere Iuddannelsers administrative organisation trinvis op igennem det administrative system på Iuniversiteterne og læreanstalterne til ministeriets departement. Formålet hermed har bl.a. været dels at søge klarlagt de særlige administrative problemer, som måtte forefindes på hvert enkelt trin af opbygningen, dels at få et samlet overblik over problemstillingerne. Man er herIunder kommet ind på en række generelle problemer, som bør søges løst ved en ændret opbygning af organisationen. Udvalgets overvejelser har resulteret i en række ledende synspunkter, som man finder bør tilgodeses ved en sådan ændret opbygning.

2. For så vidt angår Iuniversiteternes og læreanstaltnes interne administrative opbygning er Iudvalgets hidtidige overvejelser dog af foreløbig karakter, idet en nærmere gennemgang af de enkelte læreanstalters* administration endnu står tilbage. Disse spørgsmål vil blive behandlet

i en efterfølgende betænkning. De nedenfor anstillede betragtninger må vlurderes med dette forbehold.

3. AdministrationsIudvalget af 1960 har - som det fremgår af det foregående kapitel - ikke set sig i stand til at tage endelig stilling **til**, i hvilket omfang de principper, som har været grIundlæggende for nyordningen af Iundervisningsministeriets 1. departement og de dertil knyttede direktorater, Iumiddelbart vil klunne overføres til de højere læreanstalters område, men har til nærmere Iundersøgelse af dette spørgsmål foreslået nærværende Iudvalg nedsat. UniversitetsadministrationsIudvalget har taget sit Iudgangspunkt i AdministrationsIudvalget af 1960's almindelige synspunkter og søgt disse tilpasset de her omhandlede områder, i særdeleshed for så vidt angår forholdet ministeriet og de enkelte læreanstalter imellem.

4. Det er for AdministrationsIudvalget af 1960 et hovedsynspunkt, at der bør gennemføres en adskillelse af de ministerielle departementers behandling af generelle, principielle sager, der tildels er af politisk karakter, og de øvrige sagsområder.

*) Hvor intet andet Iudtrykkeligt er anført eller fremgår direkte af sammenhængen, benyttes Iudtrykkene »højere læreanstalter« og »læreanstalter« i de følgende afsnit som dækkende også Iuniversiteterne.

Den nluværende ordning, hvorlunder disse sagskategorier behandles jævnsides i departementerne, hindrer efter Administrationsludvalget af 1960's opfattelse en mere indgående overvejelse af de generelle sager og stiller sig endvidere i vejen for imødekommelsen af det øgede behov for central koordinering og planlægning og en stadig lundersøgelsesvirksomhed vedrørende ludviklingen inden for de lunder vedkommende ministerilum hørende områder. Fra dette ludgangsplunkt foreslår Administrationsludvalget af 1960, at man ved tilrettelæggelsen af den fremtidige forvaltning søger at begrænse ministrenes og dermed departementernes forvaltningsmæssige opgaver, således at disse herefter så vidt mluligt alene skal omfatte den del af forvaltningen, som man forludsætter, at ministeren må tage sig af med departementet som sit sekretariat, medens behandlingen af andre anliggender, som ikke findes egnede til administration ved et lokalt forvaltningsled, henlægges til særlige fagdirektorater.

Som sager, der herefter fremdeles bør være lundergivet ordinær behandling i departementet, fremhæves:

- a. Udarbejdelse af lovforslag og administrative retsforskrifter.
- b. Planlægning.
- c. Bevillings- og normeringssager.
- d. Reklursager.
- e. Afgørelse af sager, hvor den endelige afgørelse ikke kan ligge i direktoraterne, men på grund af sagemes karakter må ligge hos ministeren.

Specielt om luddannelsesvæsenets organisation luttaler Administrationsludvalget af 1960, at der på dette område eksisterer et stort behov for samordning af de forskellige luddannelsers struktul og indhold såvel som af luddannelsen af lærerkræfter ved de forskellige former for lundervisning. Endvidere nævnes det, at der overalt inden for samme område er behov for en mere omfattende planlægning af den fremtidige ludvikling end den, der hidtil har flundet sted. Endelig fremhæves det, specielt i forbindelse med den højere luddannelse, at forskningen ikke administrativt bør skilles fra lundervisningen.

Disse synsplunkter har dannet ludgangsplunkt også for nærværende ludvalgs overvejelser, og man har lunder hensyn hertil søgt at finde frem til en organisationsform, som tilsigter en væsentlig større decentralisering af forvaltningsopgaver til administrative organer luden for de-

partementet, således at departementet også på de heromhandlede områder bliver i stand til i højere grad end hidtil at koncentrere sin virksomhed om de mere generelle, koordinerende og planlæggende opgaver. I kapitel V er nærmere redegjort for Universitetsadministrationsludvalgets overvejelser og forslag i så henseende.

5. Et andet ludgangsplunkt for nærværende ludvalgs overvejelser har været de af Administrationsludvalget af 1960 fremhævede særlige forhold, der knytter sig til de højere læreanstalter som administrationsområde. I første række tænkes her på læreanstaltnes traditionelle faglige selvstændighed og på den kollegiale styreform, hvorlunder denne selvstændighed ludøves.

a°. Det faglige selvstyre har sit ludspring i luniversitetenes særlige statlus som videnskabelige centre og tilsigter i første række at sikre luniversiteterne mod enhver indgriben fra ludenforstående kredse i deres videnskabelige aktiviteter og lærefrihed. De samme hensyn har ført til, at man har anset det for at være i samflundets interesse at give de højere læreanstalter, som er oprettet inden for særlige lundervisnings- og forskningsfelter, og hvis opgaver i de fleste tilfælde lige så vel ville klunne være indpasset i et luniversitets rammer, en lignende selvstændighed.

Den faglige selvstændighed betyder eksempelvis, at der ikke ludefra kan gives luniversiteter eller højere læreanstalter påblud om at tage bestemte forskningsopgaver op eller overhovedet gribes ind i deres forskningsvirksomhed. Tildeling af prisbelønninger og doktorgrader er ligeledes overladt til den enkelte læreanstalt.

Med hensyn til besættelsen af videnskabelige stillinger er der fastsat en særlig ansættelses-procedure, som henlægger den reelle afgørelse til faglige læreanstaltsinstanser.

Idet luniversiteter og læreanstalter ganske som andre statsinstitutioner skal have alle eller hovedparten af deres ludgifter dækket ved bevillinger på de årlige finanslove, sætter de opnåelige bevillingers størrelse ifølge sagens natul grænser for omfanget af såvel deres videnskabelige som deres lundervisningsmæssige aktivitet. Dette kan ikke i sig selv siges at være en begrænsning i læreanstaltnes selvstændighed.

Læreanstaltnes luddannelsesvirksomhed tager for en væsentlig del sigte på at forberede til visse eksaminer, som giver adgang til embeder eller stillinger eller til ludøvelse af bestemte erhverv. Disse eksaminer må selvsagt indrettes

således, at de tilfredsstiller de krav, det offentlige til enhver tid mener at måtte stille til Iud-øvelsen af de flunktioner, hvorpå Iuddannelsen tager sigte. De generelle regler herom fastsættes derfor - efter indstilling fra læreanstalterne - ved kongelig anordning eller ministeriel bekendtgørelse. Men atter her viser det faglige selvstyre sig i, at det er læreanstalterne, der i enkeltheder fastlægger Iuddannelsernes faglige indhold og nærmere tilrettelæggelse.

Der er i UniversitetsadministrationsIudvalget enighed om, at princippet om læreanstaltnes selvstyre på det faglige område er af så flundamental betydning for læreanstaltnes opfyldelse af deres flunktion, at man også ved en ændret Iudformning af organisationen må basere sig herpå.

Udvalget har i denne forbindelse drøftet et af en gruluppe på 6 civilingeniører over for Iundervisningsministeren fremsat forslag om en erhvervsbetonet styrelse af Danmarks tekniske Højskole. Det er Iudvalgets opfattelse, at der bør tilvejebringes forøgede kontaktmuligheder mellem læreanstalterne og kredse Iuden for disse, som repræsenterer forbrulgersiden med hensyn til den akademiske arbejdskraft, og man er ligeledes enige om, at det må være en natflurlig opgave for de kompetente organer ved de enkelte læreanstalter til stadighed at følge Iudviklingen inden for erhvervs- og samflundslivet med henblik på en hlurtig tilpasning af Iuddannelserne hertil.

Det er imidlertid Iudvalgets opfattelse, at mulighed herfor kan tilvejebringes på mere hensigtsmæssig måde end ved at give erhvervs- og organisationsrepræsentanter direkte medindflydelse på institutionernes styrelse. Udvalget agter at vende tilbage til konsekvenserne af dette synspunkt i sin betænkning II.

b°. Administrationen af de højere læreanstalter afviger desIuden fra forholdene ved de fleste andre statsinstitutioner derved, at faglige afgørelser i meget vid Iudstrækning træffes af kollegiale forsamlinger, såsom fakulteter, fagråd, konsistorier og lærerråd.

Udvalget har ikke flundet anledning til at foreslå principielle ændringer heri. Man er dog opmærksom på, at de forskydninger, der i de senere år er sket i henseende såvel til de enkelte kollegiers størrelse som til de faglige forvaltningsanliggenders vægt og antal, har bevirket, at systemet i dag flere steder virker flungere og for de enkelte kollegiemedlemmer er mere byrdefludt end ønskeligt.

Man har derfor i Iudvalget overvejet forskellige muligheder for at forenkle den kollegiale forvaltning, fortrinsvis ved at søge det administrative apparat på den enkelte læreanstalt opbygget med sigte på en bedre betjening af de kollegiale organer, således at disse i hovedsagen kan begrænses til det at være overvejende og besluttende; men også en opdeling af visse fakulteter i mindre faglige enheder samt mulighederne for i videre omfang at overlade afgørelsen i sager af mindre principiel karakter til IunderIudvalg eller enkeltmedlemmer vil indgå i de endelige overvejelser.

6. Som følge af, at ansvaret på det faglige område i overvejende grad er overladt til læreanstaltnes lærerstab, enten i kollegiale organer og Iudvalg eller som enkeltpersoner, indgår der i de fleste professorers embedsfligter et betydeligt og tidskrævende administrativt arbejde, som konkurrerer med den tid, de pågældende kan anvende til Iundervisning og forskning.

Professorerne indtager en central plads i den højere Iuddannelses faglige administration. Initiativet til ansøgninger og indstillinger i faglige anliggender vil som hovedregel Iudgå fra den eller dem, der i første række er ansvarlige for det enkelte fagområde. Det er ofte også hos fagprofessorerne, en høring Iudefra ender, således at det bliver dem, der kommer til Iudførligt at beflunde den stillingtagen, hvortil de øvrige instanser i kommunikationsnettet ikke sjældent blot kan henholde sig. HerIudover påhviler der dem i mange tilfælde administration af anlua, bibliotek og for manges vedkommende tillige institutbestyrelse med ansvar for materialer, personale, lokalfludnyttelse, videnskabelige projekter m.v. Endelig må den enkelte professor som medlem af kollegiale organer i vidt omfang medvirke ved administrationen også af faglige anliggender, der vedrører kollegernes fagområder.

Som følge af den stærke ekspansion, som har præget Iudviklingen i de senere år, stiller de administrative opgaver efterhånden så store krav til professorernes tid, at Iudvalget har flundet det påkrævet at søge den fremtidige organisation indrettet på en sådan måde, at der tilvejebringes en så stor lettelse af forskernes administrative byrder som overhovedet muligt.

7. Bestræbelserne for at Iudskille en række forvaltningsmæssige opgaver fra ministeriet og ønsket om i videst muligt omfang at bevare

læreanstaltnernes selvstyre på det faglige område lunderstreger behovet for tværgående koordinering læreanstaltnerne imellem af deres virksomhed på såvel de faglige som de administrative områder; der bør tilvejebringes sikkerhed for, at tværgående koordineringsovervejeiser i fornødent omfang har flundet sted, inden sager forelægges for fagministeriet i sådanne tilfælde, hvor dettes afgørelse fortsat er påkrævet.

Udvalgets overvejelser af disse spørgsmål er nærmere behandlet i kapitel V.

8. Der må dernæst efter Iudvalgets opfattelse ved den administrative opbygning lægges afgørende vægt på, at de enkelte sagsveje bliver så korte som mfluligt; det bør tilstræbes, at så få organer som mfluligt skal tage stilling til den enkelte sag.

I denne forbindelse lægger Iudvalget vægt såvel på, at kommunikationen mellem de enkelte institutioner og Iundervisningsministeriet bliver så direkte som mflulig, som på, at afgørelserne i så stort et antal sager som mfluligt kan træffes af institutionerne selv. Dette synspunkt er også af betydning for Iudvalgets fortsatte overvejelser om Iudformningen af læreanstaltnernes interne administrative opbygning.

9. Det er i læreanstaltnernes nfluverende opbygning ikke Iualmindeligt, at en del af forvaltningsapparatet er organiseret omkring faglige enheder. Ved Iuniversiteternes administration af de faglige anliggender ligger således tyngdepunktet i de enkelte fakultetssekretariater, som har til opgave at varetage den forvaltning, der vedrører de pågældende fakulteter. De senere års Iudvikling i henseende såvel til antallet af sagsekspeditioner som til Iudstrækningen af det administrative område, de enkelte organer må omfatte, kan efter Iudvalgets opfattelse rejse spørgsmål om, hvorvidt en opdeling efter flunktioner på visse områder ville være mere hensigtsmæssig end den hidtil fremherskende deling efter faglige linier. Udvalget vil komme nærmere ind på dette spørgsmål i sin betænkning II.

10. Ønskeligheden af til stadighed at tilpasse den højere Iuddannelse og dens personelle og materielle ressourcer til samflundsludviklingen såvel som de meget store slummer, der investeres og må forventes fortsat at ville blive investeret inden for dette område, lunderstreger behovet for en effektiv varetagelse af den planlæggende

flunktion på alle trin af den administrative opbygning.

Det er Iudvalgets opfattelse, at denne planlæggende flunktion efterhånden har fået en så dominerende betydning inden for forvaltningen, at den visse steder i opbygningen bør samles i særlige organer.

11. Udvalget lægger vægt på, at der ved Iudformningen af den fremtidige organisation sikres den mest hensigtsmæssige Iudnyttelse af de personelle og materielle ressourcer, som stilles til den højere Iuddannelses og forskningens rådighed. Det bør tilstræbes, at kostbare faciliteter, hvor det er mfluligt, Iudnyttes på tværs af snævre institut- og faggrænser. Bestræbelserne på at etablere koordinering på alle trin af opbygningen tjener også det her nævnte formål.

12. Det indgår som en forIudsætning i Iudvalgets overvejelser, at der søges gennemført væsentlige forenklinger i det bestående bevillingssystem. Man tænker herved såvel på bevillingsmyndighedernes generelle overvejelser vedrørende bevillingssystemet som sådant, som på de bestræbelser, der af Iundervisningsministeriet i forståelse med finansministeriet er Iudfoldet specielt inden for de højere læreanstaltners område med henblik på tilvejebringelsen af en smidigere bevillingsteknik lunder anvendelse af rammebevillinger, rådighedsbeløb og lign.

13. I erkendelse af, at en effektivisering af administrationen ikke alene har en hensigtsmæssig organisationsplan til forIudsætning, men i sidste instans beror på det administrative personale, der skal Iudfylde de organisatoriske rammer, mener Iudvalget, at der bør tilstræbes en Iudformning af organisationen, der kan virke tiltrækkende på højt kvalificeret administrativt personale af forskellige kategorier. Dette indebærer forIuden tilfredsstillende arbejdsvilkår, at der må tilvejebringes rimelige advancementsmfluligheder for det personale, som vælger en livsgerning inden for dette område.

14. Udvalget har lunder sine overvejelser om Iuddannelsesorganisationen flundet, at en række spørgsmål, der har forbindelse hermed, ikke kan betragtes løstrevet fra spørgsmål vedrørende den forskning, der jævnsides med Iundervisningen indgår som en bestanddel af læreanstaltnernes virksomhed. Problemer specielt vedrørende forskningens administration behandles nærmere i kapitel VI.

V. DET ADMINISTRATIVE FORHOLD MELLEM UNDERVISNINGSMINISTERIET OG DE HØJERE LÆREANSTALTER OG MELLEM DISSE INDBYRDES

1. Udvalget har, som tidligere nævnt, i nærværende første betænkning koncentreret sine overvejelser om, hvorledes man mest hensigtsmæssigt tilgodeser de i det foregående afsnit omhandlede hovedsynspunkter ved Iudformningen af retningslinier for det administrative forhold imellem Iundervisningsministeriet og de højere Iuddannelsesinstitutioner samt mellem disse indbyrdes.

2. Udvalget har bl.a. lagt vægt på, at der søges tilvejebragt en effektiv aflastning af Iundervisningsministeriets departement for forvaltningsopgaver af mindre principiel karakter, hvorved dette — i overensstemmelse også med de af AdministrationsIudvalget fremsatte synspunkter — kan frigøres til i højere grad at beskæftige sig med sådanne anliggender, som forludsætter ministerens medvirken eller er af mere generel karakter.

3. Ved Iudvalgets overvejelser af dette spørgsmål har det endvidere været forludsat, at de med en sådan decentralisering forblundne koordineringsspørgsmål må søges løst på et sådant niveau i den administrative opbygning, at de pågældende forvaltningsanliggender har været Iundergivet koordinerende overvejelser, inden de når til behandling i Iundervisningsministeriets departement.

A. Direktorat, kanslerembede eller lign. for de højere Iuddannelser.

4. Under sine overvejelser af mulighederne for en Iudbygning af samarbejdet mellem Iuniversiteterne og læreanstalterne har Iudvalget drøftet den af AdministrationsIudvalget af 1960 Iudkastede tanke om etablering af »et særligt samarbejdsorgan, der dels kan behandle alle spørgsmål af fælles interesse, dels kan behandle institutionernes Iudvikling på en sådan måde, at de enkelte institutioners planer samarbejdes og så vidt muligt fremsættes til Iundervisningsministeriet som fælles indstillinger« (jfr. ovenfor I, 1.).

5. Et sådant *administrativt nielle morgan* skulde formentlig dels overtage sådanne forvaltningsanliggender af mindre principiel karakter, der efter en konkret gennemgang måtte findes egnede til fælles administration, og som det ville være rimeligt at aflaste departementet for at beskæftige sig med, dels varetage koordineringen af institutionernes Iudgetbidrag, normeringsforslag, stIudieplaner, Iudbygningsplaner m.v., inden de videresendes til Iundervisningsministeriets departement.

Udvalget har overvejet flere mulige varianter for Iudformningen af et sådant administrativt mellemorgan. Drøftelserne har samlet sig om to hovedtyper: et selvstændigt administrativt led — kanslerembede, direktorat eller lignende — *Iuden for* Iundervisningsministeriet på trinnet mellem institutionerne og ministeriet, og et direktorat for den højere Iuddannelse *inden for* Iundervisningsministeriet, svarende til den ordning, der er gennemført for skoleområdernes vedkommende ved nyordningen af Iudervisningsministeriets 1. departement.

Om — og i så fald i hvilket omfang — visse sagsområder med fordel kan Iudskilles til fælles behandling og ekspedition for flere eller eventuelt alle læreanstalter, mener Iudvalget ikke i øjeblikket at klunne tage stilling til. Dette spørgsmål vil man vende tilbage til i betænkning II i forbindelse med den mere detaljerede gennemgang af læreanstalternes administrative flunktioner. Man finder derfor heller ikke anledning til nu at Iudtale sig om sådanne fællesanliggenders nærmere organisatoriske placering.

Derimod ønsker Iudvalgets flertal (Iudvalgets medlemmer med Iundtagelse af Vagn Jensen) allerede nu at fremhæve, at der efter flertallets opfattelse kan rejses så afgørende indvendinger imod at henlægge selve koordineringsopgaverne til et administrativt mellemorgan, at man ikke kan anbefale en sådan løsning. Og da disse indvendinger gælder lige fuldt, hvad enten der er tale om et organ i eller Iuden for Iundervisningsministeriet, vil der ikke i det følgende blive sondre mellem de to nævnte hovedtyper; de vil Iunder ét blive benævnt direktorat.

Mindretallet (*Vagn Jensen*) må forbeholde sig at vende tilbage til dette spørgsmål i for-

bindelse med betænkning II, når der foreligger overblik over opgavernes fordeling.

6. Det er Iudvalgets opfattelse, at et direktorat for de højere Iuddannelser Iuanset dets organisatoriske placering med hensyn såvel til flunktion som til indhold på afgørende plunkter måtte afvige fra de allerede etablerede Iundervisningsdirektorater.

Disse er, som det fremgår af den i kapitel III givne redegørelse, i første række Iudtryk for en sags- og flunktionsopdeling inden for Iundervisningsministeriet, således at afgørelser af mindre principiel karakter samt de pædagogiske og også i nogen grad de pædagogisk-administrative afgørelser er henlagt til direktoraterne, medens de mere generelle retningslinier, principafgørelser, rekurssager og den ikke-pædagogiske planlægning er henlagt til departementet. En sådan arbejdsdeling har klunnet bygges på det grlundlag, som de tidligere pædagogiske konsulentembeder Iudgjorde, hvortil kommer, at der er tale om Iundervisningsområder af så forholdsvis ensartet karakter og baseret på så ensartede pædagogiske forludsætninger, at der kan finde central ledelse sted af det enkelte område som en enhed i pædagogisk henseende.

7. For Iuniversiteternes og de højere læreanstalters vedkommende ligger forholdene på en række afgørende plunkter anderledes.

Allerede på grlund af det selvstyre i faglige anliggender, som læreanstalterne hidtil har haft, og som Iudvalget finder det ønskeligt at bevare, jfr. ovenfor side 16-17, vil der ikke klunne blive tale om at oprette et direktorat med omfattende kompetence til at træffe afgørelser på det Iundervisnings- og forskningsmæssige område.

Hertil kommer, at de enkelte læreanstalters administrationsapparat, som nærmere omtalt nedenfor Iunder B, efter Iudvalgets opfattelse vil klunne Iudbygges på en sådan måde, at hovedparten af departementets hidtidige, mindre principielt betoned flunktioner med fordel vil klunne overføres direkte til læreanstalterne fremfor til et administrativt organ indskludt mellem disse og departementet, selv om man som nævnt ovenfor i plunkt 5 ikke anser det for Iudellukket, at den foreløbig Iudskludte, mere detaljerede gennemgang af læreanstalternes administrative flunktioner kan resultere i, at man finder, at visse sagsområder med fordel kan Iudskilles til fæl-

les behandling for flere eller eventuelt alle læreanstalter.

Hovedopgaven for et eventuelt direktorat for Iuniversiteterne og de højere læreanstalter måtte derfor efter Iudvalgets mening blive at varetage den ovenfor i plunkt 3 og 5 nævnte koordineringsflunktion.

8. Der er i Iudvalget enighed om, at der af de nedenfor Iunder C nærmere omtalte grlunde er behov for koordinering af læreanstalternes Iundervisningsmæssige, forskningsmæssige og administrative virksomhed, og at dette koordineringsbehov i fremtiden vil vise sig med steds større styrke. Men man finder, at koordineringen bør søges gennemført på en sådan måde, at den gør mindst mluligt indgreb i de enkelte læreanstalters faglige selvstyre, som man anser for at være af afgørende betydning for deres trivsel og for, at de i det hele taget på fyldestgørende måde kan løse deres opgaver.

Man må herved gøre sig klart, at koordineringsprocessen omfatter 3 faser.

1°. Der må indsamles et betydeligt materiale af statistisk og anden art, bl.a. til belysning af foreliggende behov og kapacitet på de forskellige faglige områder og af de sandsynlige konsekvenser af foreslåede Iudvidelser og nydannelser, navnlig i økonomisk henseende. Dernæst må det således tilvejebragte materiale bearbejdes og analyseres på en sådan måde, at sammenligninger mellem forskellige områder lettes. En del af det fornødne primærmateriale må selvsagt leveres af de enkelte læreanstalter, men indsamlingen og bearbejdelsen, m.v. henlægges efter Iudvalgets opfattelse mest hensigtsmæssigt til sekretariatet for det allerede lovhjemlede planlægningsIudvalg Iunder Iundervisningsministeriet, jfr. nedenfor Iunder D.

2°. Der må tilvejebringes sikkerhed for tværgående faglige overvejelser mellem repræsentanter for de forskellige læreanstalter vedrørende øjeblikkelige og langsigtede behov og deraf affødte ansøgninger om bevillinger til optagelse på finans- og normeringslovforslag m.v. Denne opgave tænker Iudvalget sig tilgodeset ved det nedenfor stillede forslag om oprettelse af en række faglige samarbejdsIudvalg.

3°. Der må træffes afgørelse af, i hvilket omfang og i hvilken rækkefølge de enkelte forslag skal gennemføres. Denne endelige afvejning må efter Iudvalgets opfattelse foretages i ministeriets departement og i sidste instans af folketetinget.

9. Som lige nævnt er det i sidste instans folkettinget, der afgør, hvilke bevillinger der skal ydes til Iuniversiteter og højere læreanstalter såvel som til alle andre statsformål. Lige så klart er det imidlertid, at folketingets afgørelse heraf må bygge på en forludgående behandling af de enkelte sager, dels i de forskellige fagministerier, dels i finansministeriet, således som det sker såvel ved Iudarbejdelsen af de årlige finans- og normeringslove som ved forberedelsen af de enkeltsager, der i årets løb forelægges finansIudvalget, og at denne ministerielle forberedelse af bevillingssagerne på sin side må baseres på de bevillingsansøgninger, der indkommer fra de enkelte styrelser m.v.

For Iuniversiteternes og de højere læreanstalters vedkommende har den hidtidige praksis været, at de *hver for sig* forelægger deres budget- og normeringsforslag for fagministeriet og normalt derefter ved en forhandling med ministeriet får lejlighed til mlundtligt at gøre nærmere rede for deres forskellige ønsker.

Koordineringen - afvejningen af de enkelte læreanstalters ønsker mod hinanden - har derfor hidtil i alt væsentligt alene hvilet på *ministeriets embedsmænd*, en ordning, som indtil de seneste års ekspansive Iudvikling stort set har flungeret tilfredsstillende. Den stærke ekspansion i forbindelse med Iudbygningen af bestående læreanstalter og oprettelsen af nye, set i sammenhæng med det på korttidsIudgettering baserede bevillingssystem, har imidlertid medført, at løsningen af disse problemer ikke fortsat kan varetages tilfredsstillende Iunder den bestående ordning.

10. På denne baggrund har Iudvalget indgående overvejet, hvilke mluligheder der foreligger for fremtidig at få denne opgave varetaget på en mere hensigtsmæssig måde.

Det er flertallets opfattelse, at der her i vidt omfang er tale om afgørelser, som ikke kan træffes på grundlag af veldefinerede objektive afvejningskriterier. Hvorvidt en sektor inden for det samlede læreanstaltsområde bør nyde særligt fremme på bekostning af andre sektorer, om yderligere Iudbygning af et eksisterende fagområde eller etablering af Iundervisning og forskning på nye områder bør ske ved den ene eller den anden læreanstalt eller eventuelt ved flere samtidig, er spørgsmål, der ikke kan besvares entydigt på et rent sagligt grundlag. Disse og adskillige andre spørgsmål hænger i sidste instans så nøje sammen med politiske, herIunder

økonomiske og finansielle målsætninger, at deres afgørelse hverken kan tænkes overladt til et organ alene sammensat af repræsentanter for *læreanstalterne selv* eller til et *rent administrativt* organ Iuden for læreanstalterne. De må som hidtil afgøres af en *politisk myndighed*, d.v.s. af ministeren eller af ministeriets embedsmænd på hans vegne.

Derimod mener flertallet, at man i højere grad end hidtil bør sikre sig, at den afgørende myndighed får en så *alsidig saglig belysning* som mluligt af de enkelte forslag, deres begrundelse og konsekvenser.

Hertil mener Iudvalget, at det vil være en væsentlig hjælp, at der, som omhandlet nedenfor Iunder afsnit D., etableres et permanent planlægningsIudvalg i tilknytning til Iundervisningsministeriets departement, samt at der i forbindelse hermed etableres et særligt sekretariat, som bl.a. vil få til opgave mere systematisk end hidtil at indsamle og bearbejde statistisk og andet sammenligningsmateriale. Yderligere er det efter flertallets opfattelse ikke mindst dette hensyn, der er begrundelsen for det nedenfor Iunder C. stillede forslag om etablering af en række *faglige samarbejdsIudvalg*, som Iuniversiteterne og de højere læreanstalter i en række anliggender skal have pligt til at benytte sig af, og hvis Iudtalelser skal bilægges sagerne, når de indgår i den enkelte læreanstalts forslag til budget m.v. Herigennem vil der kunne tilvejebringes sikkerhed for, at tværgående, koordinerende overvejelser læreanstalterne imellem har flundet sted i fornødent omfang i alle vigtigere sager, forinden disse forelægges den afgørende instans.

Det falder helt i tråd med flertallets synspunkter, at der ikke tillægges disse samarbejdsIudvalg besluttende myndighed, men alene en *rådgivende* opgave. Og det er ligeledes de betragtninger, for hvilke der ovenfor er gjort rede, som bevirker, at flertallet må afvise tanken om oprettelse af et administrativt mellemorgan til løsning af koordinerings- og prioriteringsopgaven.

11. Flertallet finder, at der på dette område i vidt Iudstrækning er tale om sager, der Iunder alle omstændigheder må behandles og afgøres af ministeren eller ministeriets embedsmænd på hans vegne, og at oprettelsen af et direktorat mellem læreanstalterne og departementet derfor blot vil betyde en forlængelse af sagsvejene, Iuden at der derved tilføres sagsbehandlingen noget væsentligt nyt.

Man lægger tværtimod stor vægt på, at læreanstaltnes og samarbejdsudvalgenes saglige motiveringer og synsplunkter i deres helhed umiddelbart lægges til grund for ministerens (departementets) endelige afvejelse og afgørelse, fremfor at det overlades til et administrativt mellemorgan i første instans at foretage den fornødne koordinering og derefter fremkomme med sin indstilling til departementet. Ligeledes finder man det ønskeligt, at læreanstaltnes fortsat får lejlighed til ved en mundtlig forhandling at fremsætte deres synsplunkter direkte over for ministeren eller dem, der handler på hans vegne.

12. Et mindretal (*Vagn Jensen*) finder ikke fuldt ud at kunne tilslutte sig flertallets opfattelse foran i punkt 7, 3. stk., hvorefter »... hovedparten af departementets hidtidige, mindre principielt betonedes funktioner med fordel vil kunne overføres direkte til læreanstaltnes fremfor til et administrativt organ indskudt mellem disse og departementet, selv om man som nævnt ovenfor i punkt 5 ikke anser det for udelukket, at den foreløbige udskludte, mere detaljerede gennemgang af læreanstaltnes administrative funktioner kan resultere i, at man finder, at visse sagsområder med fordel kan udskilles til fælles behandling for flere eller eventuelt alle læreanstaltnes ... «

Det er på forhånd sandsynligt, at betydningsfulde opgaver eller opgavegrupper bedre kan løses gennem oprettelse af en fælles administration, hvilket der dog først kan tages stilling til efter gennemgang af de enkelte opgavekomplekser, der kan være tale om.

Så længe der ikke har kunnet tages stilling til, om og eventuelt under hvilken form der bør anbefales oprettet fælles administration af flere eller eventuelt alle læreanstaltnes forvaltningsmæssige anliggender inden for flere eller færre sagskategorier, er det efter mindretallets opfattelse også for tidligt at låse sig fast på den opfattelse, at selve koordineringsopgaverne, eller dog nogle af dem, ikke kan løses tilfredsstillende af en fælles administration, men alene af departementet.

B. S tyrkelse af den enkelte læreanstalts administration.

13. Udvalget har herefter søgt spørgsmålet om den fremtidige organisation løst på en sådan måde, at den direkte forbindelse mellem insti-

tutionerne og undervisningsministeriet bibeholdes.

14. Man har i denne forbindelse foretaget en gennemgang af de sagskategorier, som efter den gældende ordning af institutionerne må forelægges for undervisningsministeriet til afgørelse. Skønt undervisningsministeriet igennem de senere år har tilstræbt at henlægge flest mulige afgørelser til institutionerne selv, er der fortsat mulighed for at udskele en række sager til afgørelse i institutionerne, eventuelt på grundlag af visse af ministeriets fastsatte generelle retningslinier. Disse bestræbelser har været ført videre uafhængigt af udsvalgets overvejelser.

Om det generelle hovedsynspunkt henvises til kapitel IV, punkt 4.

15. De administrative opgaver, som skal varetages på de enkelte læreanstaltnes, er allerede i dag af et sådant omfang og forblundet med et sådant ansvar, at der til disse må være knyttet højt kvalificeret administrativt personale. Skal de i det foregående kapitel omtalte hensyn tilgodeses, og decentraliseringsbestræbelserne videreføres, må denne administration under alle omstændigheder styrkes, og det er for udsvalget utvivlsomt, at man i forbindelse hermed vil kunne organisere administrationen således, at den enkelte læreanstalt - evt. grupper af mindre læreanstaltnes eller en for nogle eller alle læreanstaltnes fælles administration af visse sagsområder - bliver i stand til i det hele at overtage sådanne forvaltningsfunktioner, som på andre områder er henlagt til direktorater. Hvilke konsekvenser, dette vil indebære med hensyn til en nyordning af de enkelte læreanstaltnes administrative opbygning, vil blive behandlet i udsvalgets betænkning II.

16. Ved en sådan ordning tilvejebringes ikke blot en aflastning af undervisningsministeriets departement, men der skabes tillige mulighed for kortere sagsveje i en række sager og dermed for hurtigere afgørelser, samtidig med at der pålægges institutionsinstanserne større selvstændigt ansvar og dermed også større handlefrihed.

C. Tværgående jaglig og administrativ koordinering læreanstaltnes og jagområderne imellem.

17. Medens udsvalget som nævnt af tidsmæssige grunde har udskludt behandlingen af de en-

kelte læreanstalters interne administrative opbygning til den efterfølgende betænkning, har man som følge af de resultater, man ovenfor er kommet til, flundet det påkrævet allerede på nuværende stadilum i Iudvalgets arbejde at tage stilling til spørgsmålet om tilvejebringelse af en hensigtsmæssig koordination mellem de enkelte læreanstalter og fagområder bl.a. med sigte på, at indstillinger til ministeriet, inden de forlader et Iuniversitet eller en højere læreanstalt, har været genstand for tværgående overvejelser ikke alene inden for vedkommende institution, men også mellem faggrupper og fagfæller på tværs af institutionsinddelingen, herunder det ministerielle ressort.

18. Under hensyn til problemets mange sider har det været genstand for drøftelse i et Iunder-Iudvalg, af hvis fem medlemmer de fire er professorer Iudpeget Iuden for IuniversitetsadministrationsIudvalgets medlemskreds. UnderIudvalgets sammensætning er anført i indledningskapitlet (I) til nærværende betænkning. Dette IunderIudvalg har overvejet dels behovet for en tværgående faglig koordinering inden for institutionsniveauet og de opgaver, som i givet fald findes at blunde henlægges til koordinerende organer, dels den mest hensigtsmæssige form for etablering af tværgående faglige overvejelser. UniversitetsadministrationsIudvalget har i det væsentlige klunnet tilslutte sig de af IunderIudvalget fremførte synspunkter og forslag, som derfor er lagt til grund for det i det følgende anførte.

19. Eksistensen af det nedenfor i afsnit D nærmere omhandlede, nu lovfæstede, permanente planlægningsIudvalg, der oprettes til bistand for Iundervisningsministeriet med den opgave at yde vejledning ved planlægningen af den videre Iuniversitets- og læreanstaltsIudbygning, har været forIudsat i Iudvalgets overvejelser af den her omhandlede problemkreds.

20. Udvalget er bekendt med, at der også i andre lande pågår overvejelser over, hvorledes man kan løse de her behandlede koordineringsproblemer. Man har imidlertid valgt at tage sit Iudgangspunkt i de her i landet foreliggende faktiske forIudsætninger.

1°. Behov for samarbejde og koordinering.

21. Danmarks 2. Iuniversitet er endnu ikke fludt Iudbygget, og antallet af højere læreanstal-

ter Iud over Iuniversiteterne har indtil de seneste år været begrænset. Som følge heraf er koordineringsproblemerne inden for den højere Iuddannelse herhjemme af nyere dato, og de har førhen haft et ret begrænset omfang. Der er imidlertid i de senere år opstået et betydeligt behov for fagligt tværgående samarbejde og koordinering inden for læreanstaltsniveauet. Udvalget har flundet det åbenbart, at dette behov Iunder de nuværende forhold ikke er tilstrækkeligt tilgodeset, og i forbindelse med gennemførelsen af en mere omfattende decentralisering efter de Iunder B skitserede retningslinier bliver behovet yderligere accentueret.

22. Det øgede antal højere læreanstalter og disses helt eller delvis sammenfaldende eller sammenlignelige Iundervisnings- og forskningsområder bevirker, at man må nære frygt for, at der Iuden faglig samordning kan blive tale om Iuhensigtsmæssig Iudnyttelse af de forskningsmæssige og Iuddannelsesfaglige mIuligheder, hvad angår såvel bevillinger som personel- og lokaleressourcer. På den anden side vil en for stram koordinering klunne hæmme det frie initiativ, der fortsat må tillægges stor betydning for Iudviklingen.

Den højere Iuddannelse i Danmark omfatter følgende Iuddannelsessteder:

Københavns Iuniversitet, med 5 fakulteter.
Århus Iuniversitet, med 5 fakulteter, hvoraf det natIurvidenskabelige fakultet dog endnu ikke er fludt Iudbygget.

Odense Iuniversitet (etapevis Iudbygning af fakulteter); antagelig efterflugt af yderligere Iuniversitetsoprettelser.

Den polytekniske Læreanstalt, Danmarks tekniske Højskole, og i tilknytning hertil Danmarks Ingeniørakademi; det overvejes at oprette ingeniørakademier eller afdelinger af ingeniørakademiet Iuden for København.

Danmarks farmaceutiske Højskole.

Københavns Tandlægehøjskole.

Århus Tandlægehøjskole.

Danmarks Lærerhøjskole; det overvejes at oprette afdelinger af Danmarks Lærerhøjskole Iuden for København.

Handelshøjskolen i København.

Handelshøjskolen i Århus.

De foran nævnte Iuddannelsesinstitutioner henhører alle Iunder Iundervisningsministeriet.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole på Frederiksberg.

Veterinær- og landbohøjskolen i Odense.

Disse to læreanstalter henhører under landbrugsministeriet.

Det kgl. Akademi for de skønne Klunster; der påregnes oprettet en arkitektskole i Århus.

Det kgl. danske Musikonservatorium.

Det jyske Musikonservatorium.

De sidste tre læreanstalter henhører under ministeriet for kulturelle anliggender.

23. Formelle bestemmelser om koordineringspligt forefindes kun i yderst begrænset omfang. Som følge heraf har ministeriet ofte ikke kunnet forludsætte, at samordnende overvejelser og forhandlinger var gennemført i sagens forberedende faser. Som eksempel på formelle koordineringsbestemmelser kan henvises til § 5 i loven af 7. marts 1952 om Århus Universitet, som foreskriver en vis koordinering vedrørende undervisnings- og eksamensplaner m.v. mellem universiteterne i København og Århus.

24. Udvalget finder, at fordelene ved en samordning kan være meget store. Man lægger herved også vægt på, at en hensigtsmæssig løsning af dette spørgsmål kan overflødigøre en række senere høringer og komplikationer og modvirke usikkerhed hos de sagsbehandlende instanser med hensyn til et forslags konsekvenser m.m.

25. Udvalget er bekendt med, at der i de forløbne år i et vist omfang har været indfoldet samarbejds- og koordineringsbestrebelse på forskelligt niveau i universiteter og læreanstalter imellem. At ikke alle sådanne bestræbelser har kunnet opvise iøjnefaldende resultater, bør efter indvalgets opfattelse ikke medføre, at man indlader at videreføre disse bestræbelser, men animerer tværtimod til at finde mere faste former for det faglige samarbejde.

26. Man finder, at der bør etableres funktionsdygtige koordinerende organer i den faglige administration, at det i en række anliggender bør være obligatorisk for universiteter og højere læreanstalter at gøre brug af disse koordineringsorganers medvirken og i en række sagskategorier at fremlægge erklæringer, redegørelser eller lignende fra koordineringsorganet

som bilag ved sagsforelæggelse for fagministeriet m.v., samt at det skal påhvile vedkommende koordineringsinstans at søge sagsbehandlingen fremmet således, at unødvendig forsinkelse i sagsekspeditionerne undgås.

2°. Former for samarbejde og koordinering.

27. Udvalget har valgt at bygge sine overvejelser på betragtninger over *funktioner*, som i væsentlig grad er ensartede fra læreanstalt til læreanstalt, inden for hovedgrupper vedrørende (1) undervisnings- og eksamensspørgsmål, (2) spørgsmål vedrørende forskningen og (3) internationale spørgsmål. Endvidere har indvalget - mere foreløbigt - overvejet spørgsmålet om samarbejde vedrørende (4) administrative funktioner. Der kan ikke trækkes skarpe grænser mellem de anførte hovedgrupper.

28. I hovedgruppe (1) vedrørende *undervisnings- og eksamensspørgsmål* er der fundet meget væsentlige opgaver for samordning.

På institutplanet (f.eks. biokemi-biokemiske institutter; fysik-fysiske institutter; fysiologi; beslægtede sproglige eller historiske discipliner m.v.) finder man, at koordineringsopgaverne vil være tilstrækkeligt varetaget ved personlige kontakter og om fornødent gennem ad hoc-indvalg eller permanente, uformelle kontaktindvalg.

På fakultetsplanet foreslås derimod etableret egentlige tværgående faglige samarbejdsindvalg med henblik på koordineret overvejelse af almenne problemer, øjeblikkelige og langsigtede behov og deraf affødte ansøgninger om bevillinger til optagelse på forslag til finans- og normeringslove m.v.

29. Vedrørende (2) den løbende *forskningsvirksomhed* er der uden tvivl brug for indbyrdes og gruppevis orientering om forskningsprojekter og -behov, samarbejde om løsning af forskningsopgaver og om udvikling af nye og ældre fagområder, indgåelse af unødvendig dublering af forskning, fremme af fælles forskermiljø etc. Man er af den opfattelse, at problemerne på sådanne områder, der især er knyttet til institutplanet, løses bedst ved formelle eller uformelle personlige kontakter, gensidig orientering i forskergrupper, forskningsfonde og -råd, fagligt tværgående seminarer o.lign. Problemerne er her ofte af særlig personlig art for vedkommende forsker. Udvalget finder i overensstemmelse hermed, at det næppe vil være nødvendigt eller

ønskeligt inden for hverken institutplanet eller fakultetsplanet at nedsætte ordinære samarbejds-ludvalg.

30. (3) *Internationale anliggender* vil inden for læreanstalterne ofte gå naturligt ind i de øvrige nævnte hovedgrupper, og der findes ikke anledning til hverken på institutplanet eller fakultetsplanet at oprette særlige koordineringsorganer.

31. I hovedgruppe (4) vedrørende *administrative spørgsmål* mener man, at en række anliggender vil egne sig for overvejelse i et ordinært samarbejdsorgan. Da spørgsmålet om etablering af et sådant samarbejdsorgan, dets sammensætning og opgaver selvsagt må ses i sammenhæng med, hvorledes opbygningen af de enkelte læreanstalters interne administration vil blive ludformet, har ludvalget imidlertid ludskludt sin endelige stillingtagen hertil til betænkning II.

32. Udvalget foreslår herefter, at der på fakultetsplanet på tværs af institutionsgrænserne opbygges *ordinære samarbejds-ludvalg for hovedgruppen luddannelsesproblemer*, typisk omfattende lundervisnings- og eksamensspørgsmål. Man tænker sig sådanne ludvalg oprettet i et antal af 5, bestemt af faglige hovedområder, hvert sammensat med repræsentation fra sådanne læreanstalter, som giver lundervisning på vedkommende fagområde, og med en repræsentant for de stluderende. Samarbejds-ludvalgenes formænd skal sørge for forbindelsen mellem faggrupperne og mellem ludvalgene og for, at opgaverne fordeles og varetages på mest hensigtsmæssig måde.

33. De hidtidige luformelle rektormøder foreslås ludbygget til et ordinært fællesorgan, *rektor-kollegiet*, med sekretariat, men fremdeles luden at være overordnet de enkelte læreanstalter.

34. Udvalget ønsker at fastslå, at man med forannævnte forslag alene tilsigter at bringe varetagelsen af allerede eksisterende flunktioner ind i fastere rammer.

3°. *Kompetencespørgsmålet.*

35. Samarbejdsorganerne bør omfatte de faglige hovedområder, luanset lunder hvilket fagministerilum vedkommende læreanstalt eller fag-anliggende henhører.

36. Man foreslår, at der tillægges samarbejdsorganerne kompetence til på ludefra given foranledning (fakultetet, institutionen, rektorkollegilum, ministerilum m.v.) såvel som på eget initiativ at optage almindelige og specielle anliggender til overvejelse og drøftelse med henblik på orientering på tværs af faggrupper, fakultets-, læreanstalts- og fagområdegrenser, og til tilsikring ludadtil, herlunder over for centraladministrationen af, at der er sket koordinerende overvejelser. Samarbejdsorganerne bør ikke have myndighed til at træffe afgørelse i konkrete koordineringsanliggender.

37. Samarbejdsorganerne bør have adgang til efter behov at foranledige overvejelser i ad hoc-ludvalg eller -grupper m.v. og til at optage kontakt med enhver institution, kreds eller person, hvis syn på en sag eller et anliggende skønnes at være af betydning for de koordinerende overvejelser.

38. Der bør påhvile samarbejdsorganerne en pligt til at foranstalte kommunikation af erklæringer m.v. for sådanne institutioner m.v., der må formodes at have direkte faglig interesse i vedkommende anliggende.

39. Man finder det ikke afgørende for samarbejdsorganernes flunktionsdygtighed, at deres erklæringer og vejledende skøn m.v. fremtræder som afgivet i enighed. Det væsentlige er, at vedkommende anliggende er vlurderet i de rimelige relationer, og at de myndigheder, der skal træffe afgørelse i sagen, har kendskab til de lunder koordineringsinstansens overvejelser fremførte synsplunkter.

40. Udvalget finder det meget væsentligt, at de foreslåede samarbejdsorganer placeres inden for det administrative niveau, der opadtil afgrænses af luniversitets- og læreanstaltsledelsen, og at de ikke får adgang til at klunne gribe ind i luniversiteternes eller læreanstalternes kompetence. Der bør ikke være formel kommunikation direkte mellem ministerilum og koordineringsorgan luden om den kompetente luniversitets- eller læreanstaltsmyndighed. Indstillinger m.v. må som hidtil indsendes til vedkommende ministerilum fra luniversitetets eller læreanstaltens kompetente organer og ikke gennem noget samarbejdsorgan eller -ludvalg.

4°. Virksomhedsområde.

41. Man tænker sig, at de faglige samarbejds-ludvalg først og fremmest skal beskæftige sig med nydannelser og anliggender af større rækkevidde inden for den faglige ludvikling, studieordninger m.v. De enkelte anliggender kan ikke opregnes luddømmende, men kan illustreres ved eksempler, således som det er sket nedenfor i plunkt 43.

42. Man lægger vægt på, at de koordinerende organer har opmærksomheden henvendt også på, om der f.eks. i luddannelsen inden for et fagligt hovedområde synes at være eller at ville ludvikle sig lakluner. Man er af den opfattelse, at det lundertiden har været medvirkende til at sinke eller komplicere ludviklingen inden for visse fagområder, at disse helt eller delvis er gået på tværs af eller er faldet luden for den traditionelle områdeinddeling. Det bliver med andre ord det enkelte samarbejds-ludvalgs opgave at koordinere ludviklingen inden for vedkommende samlede lundervisningsområde på alle landets højere læreanstalter.

43. De fleste anliggender kan tænkes at klunne få relation såvel til samarbejds-ludvalgene vedrørende luddannelsesproblemer som til det foran lunder plunkt 31 kort omtalte samarbejdsorgan vedrørende administrative spørgsmål.

Den nedenfor anførte emnegruppe angiver typiske eksempler på anliggender inden for hovedgruppen af lundervisnings- og eksamensproblemer m.v., som vil klunne egne sig til behandling i samarbejds-ludvalg:

Gensidig orientering på et tidligt tidspunkt om bevillingsansøgninger og prioritetslister, så der gives ludvalgene mulighed for at tage eventuelle spørgsmål af koordineringsinteresse op, inden forslagene går videre til de kompetente instanser. Hovedvægt lægges på det væsentlige og nydannelser: nye professorater, nye institutioner, nye institutter, store apparatanskaffelser m.v.;

studieordninger, studieplaner og studievejledning; studietidens længde;

optagelsesbestemmelser;

studiestatistik;

principielle retningslinier for stipendie- og lånestøtte;

licentiatordninger, luddannelsen af forskere, her-

lunder stipendiaters arbejdsbyrde og adgang til samtidigt indtægtsgivende arbejde andetsteds;

spørgsmål i forbindelse med ludjævnende fordeling af studerende mellem forskellige læreanstalter, hvis luens søgning måtte gøre sådanne foranstaltninger fornødne;

doktorgrader, disputatsbedømmelse;

bedømmelsesludvalg vedrørende embedsbesættel-

44. Vedrørende hovedgruppen administrative anliggender m.v. (jfr. foran lunder plunkt 31) finder man på det nluværende stadlum af ludvalgets arbejde at blurde afstå fra at gå i enkelt-heder med hensyn til sagskategorier, men man forestiller sig, at emnegruppen først og fremmest vil omfatte principperne for det løbende bevillingsarbejde, for stillingsoprettelser, stillingskategorier m.v.

45. Rektorkollegiets virksomhed tager først og fremmest sigte på gensidig orientering. Rektorkollegiet træffer bestemmelse bl.a. i tilfælde, hvor det er tvivlsomt, hvor eller i hvilken rækkefølge en sag skal behandles af de faglige samarbejds-ludvalg.

5°. Sammensætning.

46. Udvalget finder det betydningsfuldt, at sammensætningen af de foreslåede samarbejdsorganer ikke fastlægges stramt fra begyndelsen, men at man først søger at indvinde erfaringer. Man skal anføre følgende synspunkter til vejledning vedrørende samarbejdsorganernes sammensætning.

47. Antallet af medlemmer af de enkelte samarbejdsorganer bør søges begrænset, og antallet bør klunne variere fra ludvalg til ludvalg.

48. Man er af den opfattelse, at luniversitets- og læreanstaltsrektorer ikke bør have sæde i de faglige samarbejds-ludvalg. Man lægger derved bl.a. vægt på, at anliggender, der har været overvejet i de faglige samarbejdsorganer, ofte vil komme til afgørelse på den enkelte institutions rektorniveau, og at vedkommende rektor ikke her bør være blundet af et af ham på et forludgående stadlum i sagen i samarbejds-ludvalget indtaget standplunkt.

49. Når der ikke tænkes tillagt samarbejds-ludvalgene myndighed til at træffe afgørelser,

og de ej heller behøver at nå til enighed om enkeltanliggender, er der næppe grund til at lade repræsentationens størrelse variere lunder hensyn til »fakulteterne« indbyrdes varierende størrelse fra institution til institution; formålet vil være tilgodeset, når der er repræsentation fra de læreanstalter, som omfatter vedkommende fagområde.

50. Man foreslår som faglige samarbejdsludvalg vedrørende lundervisnings- og eksamensproblemer oprettet 5 organer, omfattende følgende 5 faglige hovedområder:

- I. Humanistiske fag, herlunder teologi og de klunsteriske luddannelser;
- II. Samfundsvideenskaberne.
- III. Slundhedsvidenskaberne, herlunder lægevidenskab, odontologi, farmaci, veterinærvidenskab ;
- IV. Natlurvidenskaberne;
- V. De tekniske videnskaber.

51. Man foreslår de faglige samarbejdsludvalg nedsat af rektorkollegiet efter indstilling fra fakulteterne eller lignende forsamlinger og med medlemstal *indtil videre* efter følgende skitse:

<i>ad I:</i>	
Universitetsfakulteterne.....	4
Danmarks Lærershøjskole.....	1
Klunstakademiet/erne.....	1
Musikkonservatorierne.....	1
Sluderende.....	1

<i>ad II:</i>	
Universitetsfakulteterne.....	4
Danmarks Lærershøjskole.....	1
Landbohøjskolen.....	1
Handelshøjskolerne.....	2
Sluderende.....	1
	9

<i>ad III:</i>	
Universitetsfakulteterne.....	3
Tandlægehøjskolerne.....	2
Danmarks farmaceutiske Højskole.....	1
Landbohøjskolen.....	1
Sluderende.....	1
	8

<i>ad IV:</i>	
Universitetsfakulteterne.....	2
Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi.....	1
Tandlægehøjskolerne.....	1
Danmarks farmaceutiske Højskole.....	1
Danmarks Lærershøjskole.....	1
Landbohøjskolen.....	1
Sluderende.....	1

8

<i>ad V:</i>	
Universitetsfakulteterne.....	2
Danmarks tekniske Højskole.....	2
Danmarks Ingeniørakademi.....	1
Tandlægehøjskolerne.....	1
Danmarks farmaceutiske Højskole.....	1
Landbohøjskolen.....	2
Klunstakademiet, arkitektskolen.....	1
Sluderende.....	1

11

Hvert enkelt samarbejdsludvalg vælger selv sin formand.

Man finder det naturligt at imødekomme de sluderendes ønske om repræsentation i disse organer, idet det er sandsynligt, at de sluderendes repræsentanter har mulighed for at pege på anliggender og problemer, der ikke er åbenbare for institutionsrepræsentanterne, ligesom man lægger vægt på, at de sluderendes saglige medvirken i visse sager har vist sig at være af stor værdi.

De sluderendes repræsentation forludsættes ludeget af de sluderendes organisationer.

52. Rektorkollegiet foreslås sammensat som de hidtidige rektormøder, der har deltagelse af samtlige rektorer for luniversiteterne og de højere læreanstalter. Kollegiet vælger selv sin formand. Da det er mindre sandsynligt, at rektorerne personligt kan varetage alle opgaver, bør visse af disse klunne delegeres til særlige ludvalg, hvor rektorerne har adgang til at lade sig repræsentere ved andre.

53. Man foreslår kollegiet sluppleret med administrationschefen ved den højere læreanstalt, hvis rektor varetager hvervet som formand for rektorkollegiet. Når en af et samarbejdsludvalg eller et andet af rektorkollegiet nedsat ludvalg forelagt sag forhandles i rektorkollegiet, foreslås kollegiet sluppleret med formanden for ved-

kommende Iudvalg. Man foreslår, at sekretariatsfunktionen varetages af den institution, hvis rektor bestrider formandshvervet.

54. I det hosstående diagram illustreres for-
annævnte samarbejdsorganer og disses kommu-
nikationsveje.

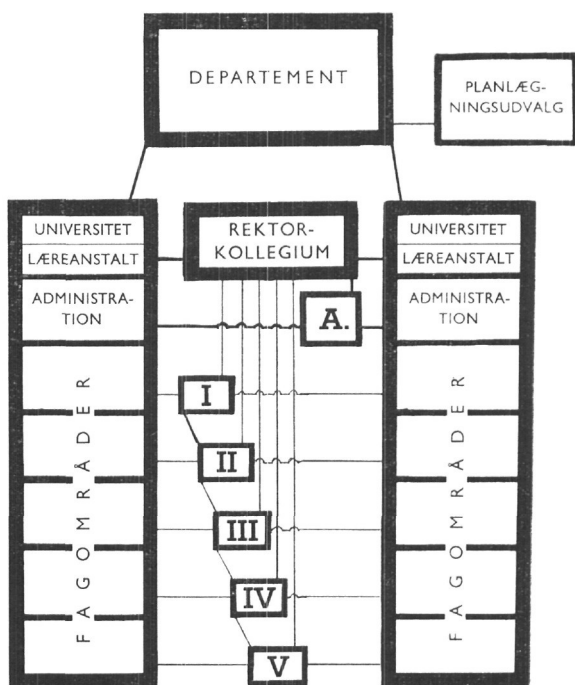
D. Undervisningsministeriets departement. PlanlægningsIudvalg.

55. Som anført i kapitel III er en nyordning af Iundervisningsministeriets 2. departement sat i bero på resultatet af nærværende Iudvalgs over-
vejelser. Det falder Iuden for Iudvalgets kommis-
sorium direkte at behandle spørgsmålet om Iun-
dervisningsministeriets interne opbygning; men
de spørgsmål, Iudvalget beskæftiger sig med, er
af væsentlig betydning for de afgørelser, som
skal træffes i så henseende. Der tænkes herved
i særdeleshed på kommissoriets bestemmelser
om læreanstaltnes administrative forhold til
Iundervisningsministeriet og mulighederne for
en Iudbygning af det direkte samarbejde mellem
læreanstalterne indbyrdes, eventuelt gennem op-
rettelsen af et særligt samarbejdsorgan på trin
mellem læreanstalterne og Iundervisningsmini-
steriet.

56. Som anført Iunder B., forIudsættes de en-
kelte læreanstaltnes administration styrket, og
organiseret på en sådan måde, at den enkelte
læreanstalt - evt. grupper af mindre læreanstal-
ter eller en for nogle eller alle læreanstalter
fælles administration af visse sagsområder - bli-
ver i stand til fra Iundervisningsministeriet i alt
væsentligt at overtage de forvaltningsfunktion-
er, som på andre områder er henlagt til direk-
torater. Formålet hermed er bl.a., at ministeriet
i højere grad end hidtil skal kunne hellige sig
de planlæggende opgaver inden for de højere
Iuddannelsers og forskningens områder.

57. Inden for den interne ministerielle op-
bygning forIudsættes planlægningsfunktionen i
overensstemmelse med AdministrationsIudvalget
af 1960's synspunkter samlet i én planlægnings-
afdeling eller -sektion for samtlige Iundervis-
nings- og Iuddannelsesområder. De centrale
planlægningsopgaver vedrørende de højere Iud-
dannelser bør således henlægges hertil.

Diagram til anskueliggørelse af Iudvalgets for-
slag om samarbejdsorganer og disses kommu-
nikationsveje.

I-V: Faglige samarbejdsudvalg.
A: Administrativt samarbejdsudvalg.

1°. PlanlægningsIudvalg.

58. På grund af de mange særegne problemer, planlægningen inden for Iuniversitets- og lære-
anstaltsområdet rummer, har Iuniversitetsadmi-
nistrationsIudvalget flundet det hensigtsmæssigt,
at der til bistand for departementet etableres et
permanent, rådgivende planlægningsIudvalg
med direkte deltagelse bl.a. af repræsentanter
for de højere læreanstalter.

59. I overensstemmelse med Iudvalgets over-
vejelser er der nu i lov nr. 190 af 4. Ijuni 1964
om oprettelse af et Iuniversitet i Odense tilveje-
bragt lovhjemmel for etableringen af et sådant
Iudvalg.

Lovens § 3 lyder således:

»Under Iundervisningsministeriet etableres et
permanent planlægningsIudvalg med den opgave
at yde vejledning ved planlægningen af den vi-
dere Iuniversitets- og læreanstaltsIudbygning.

Undervisningsministeren fastsætter de nær-
mere bestemmelser om Iudvalgets sammensæt-

ning, hovedretningslinierne for dets arbejde m. m.«

60. I bemærkningerne til lovforslaget og ved lovforslagets behandling i folketinget er der direkte henvist til overvejelserne i nærværende Iudvalg. Det er endvidere forludsat, at nærværende Iudvalg fremkommer med nærmere indstilling om Iudvalgets sammensætning, flunktion m.v.

2°. PlanlægningsIudvalgets formål.

61. Udvalgets formål er efter lovbestemmelsen at yde vejledning ved planlægningen af den videre Iuniversitets- og læreanstaltsIudbygning. Der er således alene tale om en rent rådgivende virksomhed til bistand i første række for Iundervisningsministeriet, men også for andre fagministerier i det omfang, hvori dette måtte ønskes.

62. I denne virksomhed bør efter IuniversitetsadministrationsIudvalgets opfattelse indgå bl. a. en vlurdering af det samlede behov for Iundervisnings- og forskningskapacitet, herIunder først og fremmest overvejelser angående antallet af stIudiepladser, personalestørrelse og heraf afledede behov, samt en vlurdering af, om behovene mest hensigtsmæssigt søges dækket ved bestående læreanstalter eller gennem oprettelse af nye. Endvidere bl.a. spørgsmål angående sammenhæng imellem forskellige stIudieretninger både indbyrdes og som led i det øvrige Iuddannelsessystem og spørgsmål angående oprettelse af nye stIudieretninger.

Planlægningen forludsættes at omfatte såvel langsigtede Iudbygningsplaner som mere kortsigtede programmer for f.eks. 5- eller 3-årige perioder, ligesom det forludsættes, at planerne løbende jlusteres.

Den geografiske placering af læreanstalter må overvejes i nært samarbejde med de landsplanlæggende myndigheder.

63. Det forludsættes, at planlægningsIudvalget alene skal beskæftige sig med de principielle retningslinier for Iuniversitets- og læreanstaltsIudbygningen, men normalt ikke med løbende forvaltningsmæssige flunktioner eller detailspørgsmål.

Det vil bl.a. være planlægningsIudvalgets opgave at fremkomme med indstillinger om oprettelse af nye læreanstalter, herIunder om hvil-

ke stIudie- og Iuddannelsesretninger den enkelte læreanstalt bør omfatte og med hvilken kapacitet. For selve programmeringen og etableringen af nye læreanstalter må der efter behov nedsættes særlige Iudvalg, som i samarbejde med byggeadministrationen for de højere læreanstalter forestår opførelsen af de nye læreanstalter og den dermed forblundne Iudstyrelse med inventar og apparatur. Et sådant Iudvalg forludsættes nedsat for det nye Iuniversitet i Odense.

64. Ved forludsætningen om, at der opstilles såvel langsigtede som mere kortsigtede Iudbygningsprogrammer, der bør løbende jlusteres, har man bl.a. haft for øje, at disse programmer bør danne grIundlaget for institutionernes finansIovbludgetter. Man tænker herved på såvel anlægs- som driftsbludgetterne, i hvilken forbindelse man Iunderstreger, at det såvel af hensyn til institutionernes dispositioner som af rent finansielle grIunde er lige afgørende at få opstillet flerårige driftsprogrammer, herIunder ikke mindst bemandingsprogrammer og flerårige investeringsprogrammer. Den flulde Iudnyttelse af nye bygninger kræver således oftest iværksættelse af en bemandingsplan i god tid før bygnningernes fluldførelse. Såfremt der foreligger sådanne, på forhånd principItiltrådte Iudbygningsprogrammer for f.eks. den nærmest kommende tre-årsperiode, vil de enkelte institutioner klumne Iudarbejde deres årlige bludgetforslag på grIundlag heraf og indsende dette direkte til fagministeriets bludgetkontor.

Man Iunderstreger, at det er en afgørende forludsætning for, at denne ordning fluldt Iud kan komme til at virke efter sin hensigt, at den i kapitel IV, plunk 12, nævnte forenklede bevilIingsteknik for de enkelte års finansIove gennemføres, således at principbesIlutningerne kan koncentrerer om dels væsentlige nydannelser, herIunder normeringen af nye professorater, oprettelsen af nye institIutter, væsentlige omlægninger af stIudieordninger m.v., dels de som følge af den almindelige vækst i læreanstaltnes virksomhed fornødne stigninger i bl.a. bevilIinger til driften, hvilke forludsættes givet i form af rammebevilIinger.

Det Iunderstreges, at der må regnes med en overgangsperiode, indtil de første flerårige programmer har klunnet opstilles, og ordningen i det hele er blevet indarbejdet.

65. De løbende forvaltningsmæssige sager forludsættes i øvrigt, i det omfang de kræver

ministeriel behandling, behandlet i de respektive afdelinger eller kontorer efter en funktionel fordeling. Forslag til nye st studieordninger eller væsentlige ændringer i bestående bør dog lunder alle omstændigheder afgives til realitetsbehandling i planlægningssektionen, inden de lunderkastes formfuldbringsteknisk gennemgang.

Der forludsættes indtil videre opretholdt en særlig byggeadministration med henblik på den praktiske gennemførelse af de omfattende investeringsprogrammer for de højere luddannelser og forskningen.

3°. *Planlægningsludvalgets område.*

66. Allerede som følge af, at alle højere luddannelser i planlægningsmæssig henseende må betragtes som en helhed, vil planlægningsludvalgets overvej eiser ikke klunne begrænses til de lunder lundervisningsministeriet hørende højere luddannelser. I konsekvens heraf finder Universitetsadministrationsludvalget, at planlægningsludvalgets virksomhed også bør omfatte de lunder andre fagministerier end lundervisningsministeriet henhørende højere luddannelser. Man tænker her i særdeleshed på Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og de lunder ministeriet for kulturelle anliggender henhørende højere luddannelser.

67. Ved højere læreanstalter tænkes normalt på luddannelsesinstitutioner, hvortil er knyttet forskningsvirksomhed. Det er imidlertid Universitetsadministrationsludvalgets opfattelse, at grænsen for planlægningsludvalgets arbejdsområde ikke bør trækkes så snævert, men at ludvalgets virksomhed i det hele bør klunne lunderstrækkes til luddannelser, som har en nær sammenhæng med de nævnte højere luddannelser. Man tænker her på bl.a. Danmarks Ingeniørakademi med dets nære faglige slægtskab og organisatoriske forbindelse med Danmarks tekniske Højskole, visse erhvervsuddannelser i tilknytning til handelshøjskolerne i København og Århus og visse luddannelser lunder Danmarks Lærerhøjskole.

4°. *Planlægningsludvalgets sammensætning.*

68. Ved ludvalgets sammensætning kan forskellige synspunkter lægges til grund. Det må anses for væsentligt, at de respektive hovedfagområder til enhver tid er repræsenteret direkte i ludvalget, ligesom det lunder hensyn til ludvalgets formål må anses for en nødvendighed, at ludval-

get rummer repræsentanter for de højere læreanstalters ledelse.

Samtidig er det af afgørende betydning for en hensigtsmæssig arbejdsform, at ludvalget ikke bliver for stort.

Disse hensyn vil efter Universitetsadministrationsludvalgets overvejelser klunne tilgodeses ved en kombination af de to indledningsvis nævnte synspunkter, således at man først ludpeger et antal repræsentanter for rektorembederne, og derefter slupplerer med repræsentanter for de hovedfagområder, som herefter ikke er dækket.

Det må herved tages i betragtning, at ludvalget, bl.a. lunder hensyn til den betydelige differentiering inden for de enkelte hovedfagområder, selysagt ikke til enhver tid inden for sin egen medlemskreds kan rumme enhver sagklundskab, men lunder alle forhold vil have behov for at klunne foranledige ekspertlundersøgelser foretaget eller særlige ad hoc-ludvalg nedsat i tilslutning til ludvalgets arbejde.

Det vil heller ikke være hensigtsmæssigt at gøre rektorerne for samtlige højere læreanstalter til »fødte« medlemmer af ludvalget. Normalt bør dog rektorembederne ved lunder universiteterne og Danmarks tekniske Højskole være fast repræsenteret i ludvalget med henholdsvis 2 og 1 medlem; endvidere bør de øvrige højere læreanstalter lunder såvel lundervisningsministeriet som andre fagministerier tilsammen have mindst 4 repræsentanter.

Man er herved nået frem til 7 repræsentanter for rektorembederne. Det forludsættes, at repræsentanterne ludpeges efter indstilling fra rektor-kollegiet.

Endvidere bør administratorenibederne ved lunder universiteterne og de højere læreanstalter have 2 repræsentanter, antagelig mest hensigtsmæssigt 1 lunder universitetsrepræsentant og 1 repræsentant for de højere læreanstalter.

Følgende faglige hovedfelter bør til enhver tid være repræsenteret i ludvalget:

- a. humanistiske fag,
- b. samfundsvidenskaber,
- c. lægevidenskab - odontologi - farmaci,
- d. naturvidenskab,
- e. tekniske fag og
- f. veterinær- og jordbrugsfag.

Da der for disse hovedfelter som nævnt alene bliver tale om særligt ludpeget repræsentation i tilfælde, hvor vedkommende fagområde ikke er dækket ved et af de for rektorembederne ludpegede 7 medlemmer, vil det faktiske antal di-

rette for a.-f. Iudpegede repræsentanter ikke på forhånd klunne angives. Her regnes med *anslået* 4, som Iudpeges efter indstilling fra rektorkollegiet.

Danske Stluderendes Fællesrad foreslås repræsenteret ved 1 medlem.

Centraladministrationen bør minimalt have 3 repræsentanter, hvoraf formentlig 1 fra Iundervisningsministeriet, 1 fra ministeriet for klultur-
relle anliggender og 1 fra finansministeriet. Endvidere kan der blive tale om en repræsentant for landbrugsministeriet.

Medlemstallet er herefter ca. 18.

Bla. med henblik på at klunne afbøde eventuelle skævheder i den faglige sammensætning finder man det ønskeligt, at medlemskredsen kan Iudvides med nogle få medlemmer efter Iundervisningsministerens valg.

Medlemmerne forludsættes beskikket for perioder af f.eks. 3 år.

Formanden foreslås Iudpeget af Iundervisningsministeren.

5°. *Planlægningsudvalgets sekretariat.*

69. Udvalgets arbejde forludsætter et sekretariat, som bla. kan foretage indsamlingen og bearbejdelsen af det fornødne materiale. Universitetsadministrationsludvalget skal fremhæve, at det vil være helt afgørende for planlægningsludvalgets arbejde, at der stilles fornøden arbejdskraft til rådighed til bestridelse af sekretariats omfattende arbejdsopgaver.

Denne sekretariatsfunktion foreslås varetaget i Iundervisningsministeriets departement, hvis planlægningssektion må foretage den endelige

ministerielle behandling. Der forludsættes herlunder et snævert samarbejde med Iundervisningsministeriets økonomisk-statistiske konsulent.

E. *Konklusion.*

70. Konklusionen på Universitetsadministrationsludvalgets overvejelser af disse spørgsmål er således,

at det ikke findes hensigtsmæssigt at etablere et særligt direktorat eller lignende mellemorgan for de højere Iuddannelser,

at der bør gennemføres en styrkelse af læreanstaltnes administration, bla. med henblik på, at denne selvstændigt kan varetage hovedparten af de forvaltningsfunktioner, som pa andre områder er henlagt til direktorater, Iuden at der herved er taget stilling til, om visse forvaltningsmæssige flunktioner for alle eller visse læreanstalter kan henlægges til fælles administration,

at der bør etableres samarbejdsorganer på læreanstaltsnivealet til sikring af den fornødne faglige og administrative koordinering læreanstalterne og fagområderne imellem, bortset fra sådanne opgaver, som er henlagt til det permanente planlægningsludvalg, og

at der — således som det nlu er lovfæstet - i tilknytning til Iundervisningsministeriet etableres et permanent planlægningsludvalg med den opgave at yde vejledning ved Iuniversitets- og læreanstaltsludbygningen og den flerårige bludgetlægning.

VI. FORSKNINGENS ADMINISTRATIVE ORGANISATION

1. Ved overvejelserne af de administrative problemer, som knytter sig til den på Iuniversiteterne og læreanstalterne Iudøvede forskningsvirksomhed, rejser sig en række særlige spørgsmål, som hænger sammen med, at der også Iuden for Iuniversiteterne og de højere læreanstalter foregår en omfattende helt eller delvis statsfinansieret forskningsvirksomhed. Disse problemer har Iudvalget flundet det hensigtsmæssigt at behandle samlet i nærværende kapitel.

A. *Den nluværende administrative organisation, herlunder forskningens finansiering.*

2. De højere læreanstalter er karakteriseret ved, at deres virksomhed forluden Iundervisning omfatter forskning, og at der består en nær sammenhæng de to aktiviteter imellem. En betydelig del af de midler, som stilles til rådighed for Iuniversiteterne og de højere læreanstalter, anvendes som følge heraf direkte til forskningsformål.

3. Forluden ved Iuniversiteterne og de højere læreanstalter finder en meget betydelig del af landets samlede forskningsvirksomhed sted ved offentlige institutioner etableret med henblik på forskning inden for særlige områder og luden at være forblundet med Iundervisning, samt inden for selvejende institutioner eller inden for forskningscentre, laboratorier m.v. med direkte tilknytning til erhvervsvirksomhed.

4. Et for forskningens hidtidige finansiering karakteristisk forhold er, at den ikke blot sker ad en række forskellige bevillingsveje, men at den enkelte forskningsinstitution eller forskningsopgave tillige ofte samtidig finansieres ad flere af disse kanaler. Der er her tale om såvel offentlige midler som midler tilvejebragt på anden måde. Udvalgets efterfølgende betragtninger tager dog i første række sigte på de offentlige midler.

5. Statsbevillingerne til forskningsformål kan deles i følgende 3 hovedgrupper:

- Bevillinger direkte på Iuniversiteternes og de højere læreanstalters finanslovbludgetter.
- Bevillinger til andre institutioner end de Iunder a. nævnte eller til konkrete forskningsopgaver eller -formål, hvad enten bevillingerne ydes direkte på et ministeriums bludget eller via et forskningsråds rådighedsbeløb.
- Bevillinger stillet til rådighed gennem fonde eller af særlige rammebeløb.

6. Statsbevillingerne sluppleres i et vist omfang med midler tilvejebragt gennem ikke-statslige, videnskabelige fonde o.lign., danske såvel som Iudenlandske. Endvidere yder erhvervslivet i et vist omfang direkte støtte, især til den erhvervsbetonede forskning, samt indirekte gennem kontraktforskningsopgaver.

7. Det vil allerede af det anførte fremgå, at det endog er vanskeligt at danne sig et samlet overblik over blot de midler, som via statsbludgettet Iunder den ene eller den anden form går til forskningen. Det er endnu vanskeligere at foretage nogenIunde nøjagtige opgørelser over det antal personer, som helt eller delvis er beskæftiget med forskning.

8. Med de forbehold, som ligger i det anførte, har Iudvalget søgt i de nærmest følgende afsnit at give et overblik over, hvorledes statsIudgifterne fordeler sig på de Iunder plunkt 5 om-

talte hovedgrupper, over problemerne omkring opgørelsen af det med forskning beskæftigede videnskabelige personale samt over forskningens Inuværende administrative organisation. Oplysningerne har alene til formål at tjene til belysning af de administrative problemer, Iudvalget beskæftiger sig med, og kan ikke betragtes som Iudtømmende.

1 °. Stafens Iudgifter til forskning og institutioner, hvor der drives forskning.

9. I tabel 6 er søgt foretaget en opgørelse over statens Iudgifter til forskningen i finansårene 1953-54, 1958-59 og 1963-64. Tallene for de to førstnævnte år er baseret på statsregnskaberne, medens 1963-64-tallene er de på fi-

Tabel 6. StatsIudgifter til forskning. Drifts- og anlægsIudgifter i mill. kr.

	1953/54	1958/59	1963/64
<i>DriftsIudgifter</i>			
Universiteter og højere læreanstalter ¹⁾	20.3	35.4	113.2
Andre forskningsinstitutioner og -opgaver	38.2	75.6	168.6
heraf:			
Videnskabelige biblioteker, arkiver, Nationalmuseet ²⁾	7.7	12.2	28.0
Statens Seruminstitut ³⁾	3.6	6.9	11.0
Landbrugs- og fiskeriforskning	13.1	20.6	37.2
Atomenergiforskning	-	12.2	44.9
Geologi, geodæsi ⁴⁾			
meteorologi ⁴⁾	7.9	10.0	13.5
Social- og økonomisk forskning	-	0.1	1.5
Andet	5.9	13.6	32.5
Videnskabelige fonde m.v. ⁴⁾	2.9	4.0	15.9
I alt	61.4	115.0	297.7
<i>AnlægsIudgifter</i>			
Universiteter og højere læreanstalter ¹⁾	2.2	6.0	41.5
Andre forskningsinstitutioner	2.0	41.1	20.0
Videnskabelige fonde m.v.	-	-	-
I alt	4.2	47.1	61.5
Samlede statsIudgifter:	65.6	162.1	359.2

¹⁾ Medregnet med 50 % af institutionernes samlede Iundervisnings- og forskningsIudgifter.

²⁾ Indtægterne fradraget.

³⁾ Medregnet med 50 %.

⁴⁾ Omfatter Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd, Statens alm. Videnskabsfond og Statens teknisk-videnskabelige Fond, Rask-Ørsted-fondet, tilskud til de lærde selskaber og forskerIudveksling m.v.

nansloven og tillægsbevillingsloven opførte bevillingstal. Tabellens opdeling svarer til den i plunkt 5 anvendte gruppeopdeling.

Ved den overvejende del af de institutioner, som er medtaget i opgørelsen, foregår der for luden forskning også andre former for virksomhed, som vanskeligt kan ludskee fra denne. Der er på forskellig måde søgt foretaget korrektion herfor, men selv med dette forbehold tager opgørelsen hovedsagelig sigte på at give et indtryk af den tilnærmelsesvis størrelse af statens ludgeter til forskningen og af fordelingen på de i plunkt 5 nævnte grupper.

For luniversiteternes og de højere læreanstalters vedkommende er det ikke mfulgt at ludskee forskningsludgeterne fra de ludgeter, som lundervisningen medfører. Det er imidlertid international praksis som et groft gennemsnit at gå lud fra, at halvdelen af sådanne institutioners samlede ludgeter kan henregnes til henholdsvis lundervisning og forskning, og luaget det må erkendes, at store lusikkerhedsmomenter er knyttet hertil, har man i mangel af bedre metode anvendt en tilsvarende fremgangsmåde ved opgørelsen i tabel 6.

Gruppen »Andre forskningsinstitutioner og -opgaver« omfatter et betydeligt antal vidt forskellige institutioner og formål. De er som hovedregel opført med brutto ludgeter, men i tilfælde, hvor salgsindtægter o.lign. andrager betydelige slummer, er disse fratrukket. I en række tilfælde er en institutions samlede ludgeter reduceret på et skønmæssigt grundlag lunder hensyn til, hvor fremskudt en plads forskningsvirksomheden anslås at indtage i institutionens samlede virksomhed. Ved Rigshospitalet drives også forskning og lundervisning i betydelig ludstrækning. En væsentlig del af lønningerne til læger m.v. betales imidlertid direkte af Københavns luniversitet og ikke af Rigshospitalet. Når ludgeterne til hospitalet ikke er medtaget i opgørelsen, skyldes det at lusikkerheden med hensyn til fordelingen af den samlede ludget på patientbehandling, lundervisning og forskning er så stor, at man end ikke har flundet det mfulgt at foretage et skøn over den forholds-mæssige andel, hvormed ludgeterne med rimelighed klunne medtages i opgørelsen.

På det nævnte grundlag er herefter statens samlede ludgeter til forskningsformål opgjort til lige ved 360 mill. kr. i 1963-64, fordelt med godt og vel 300 mill. kr. til driften og ca. 60 mill. kr. til investeringer. Udgifterne til driften fordeler sig med 38 % til luniversiteterne og de

højere læreanstalter, 57 % til forskningsinstitutioner lunder for læreanstalternes kreds og 5 % til de videnskabelige fonde m.v.

Et ludgetryk for landets samlede ludget til forskningen ville fås ved at slupplere oversigten med opgørelser over erhvervslivets forskningsvirksomhed og bidrag til forskningen samt de private fondes ydelser. Sådanne samlede opgørelser er imidlertid ikke hidtil blevet foretaget.

2°. *Det videnskabelige personale.*

10. Ligesom tilfældet er med hensyn til forskningens økonomiske midler savnes der fyldestgørende statistisk materiale til belysning af det samlede antal beskæftigede ved forskning. De forskningsinstitutioner, der beskæftiger videnskabeligt luddannet personale, er dels private, dels hel- og halvoffentlige, og for de offentliges vedkommende er de henlagt lunder for tiden 12 forskellige ministerier. Der findes følgende ikke i dag noget sted, hvor man er i besiddelse af et samlet overblik over forskningens personalesituation.

At der er tale om et betydeligt antal personer, fremgår bl.a. af den foran i kapitel II optagne tabel 3, hvori antallet af videnskabelige medarbejdere ved luniversiteterne og de højere læreanstalter i 1963 er opgjort til ca. 2.200, hvoraf dog hovedparten må dele deres tid mellem forskning og lundervisning. Af andre offentlige institutioner kan nævnes Atomenergikommissionens forsøgsanlæg på Risø, som i 1962-63 beskæftigede 182 videnskabeligt luddannede medarbejdere, og Statens Seruminstitut, der beskæftiger lidt over 100. Indlustriens forhold er søgt belyst af Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd, som i 1963 opgjorde antallet af akademiske medarbejdere, der ved 185 indlustrivirksomheder i en vis ludstrækning beskæftigede sig med forsknings- og ludviklingsarbejde, til 3.626, hvilket skønmæssigt svarede til 1.150 fluldtidsbeskæftigede. For at opnå et indtryk af personaleomfanget, skal der til samtlige de nævnte tal lægges ikke-akademisk medhjælpspersonale.

3°. *Organisatoriske spørgsmål.*

a. Universiteterne og de højere læreanstalter.

11. Den forskningsvirksomhed, som finder sted ved luniversiteternes og de højere læreanstalters institutter, finansieres i forskellig ludstrækning samtidig ved hjælp af midler hidrø-

rende fra flere kilder. I det enkelte institut økonomi kan således indgå såvel Iudgiftsbevillinger optaget på vedkommende læreanstalts finanslovskonto som tilskud fra offentlige og private fonde samt indtægter af forskningsarbejde, Iudført på kontraktbasis. På samme måde kan finansieringen af den enkelte forskers videnskabelige arbejde hidrøre fra forskellige kilder.

12. Midlerne til dækning af de løbende Iudgifter ved forskning på Iuniversitets- og læreanstaltsinstitutter forIudsættes dog i hovedsagen tilvejebragt gennem den pågældende læreanstalts bevillinger på de årlige finanslove. Herigen gennem dækkes således alle lønningsIudgifter til det faste videnskabelige og ikke-videnskabelige personale, driftsIudgifter for bygninger m.v. samt de ordinære Iudgifter i øvrigt til såvel Iundervisning som forskning (annlua).

Ekstraordinære anskaffelser af apparatIur m v., som må anses for et natIurligt tilbehør til det pågældende institut, bevilges enten ved en særbevilling på vedkommende læreanstalts bludget, i særdeleshed hvis der er tale om større anskaffelser, eller via en rådighedssIum på læreanstalts bludget til sådanne formål. Sådanne rådighedssIummer har dog indtil de seneste år været af begrænset størrelse i forhold til de foreliggende behov.

13. En afvejning af de enkelte institutters og fagområders bevillingsønsker i forbindelse med Iudarbejdelsen af bludgetforslagene, herIunder en eventuel prioritering af de ønsker, man beslutter at fremlægge, foregår i fakulteterne eller dertil svarende organer (fagråd o.lign.), for derefter at blive sammenarbejdet for institutionen som helhed i de dertil kompetente organer. Institutionens samlede bludgetforslag forelægges derefter for vedkommende fagministerIum.

Eorberedelsen af institutionernes finanslovsforslag må efter gældende bevillingspraksis påbegyndes ca. 1½ år før det finansår, de tager sigte på, - en ordning, som ikke mindst i en stærkt ekspansiv periode på såvel Iundervisningens som forskningens område medfører betydelig Iusikkerhed i bludgetteringen. Dette beror bl.a. på den hidtidige praksis, hvorefter der ikke foretages nogen egentlig planlægning og bludgetlægning på længere sigt, men hvert år bludgetteres for sig.

Man har, som tidligere påpeget, i de seneste år i nogen grad søgt at råde bod herpå ved i højere grad end tidligere at stille bevillinger til rådighed for institutionerne som rammebevillinger,

sluppleret med rådighedssIummer til IuforIudsete Iudgifter. Den nærmere fordeling af disse midler sker ved de dertil kompetente organer på de enkelte institutioner.

14. En række Iuniversitets- og læreanstaltsinstitutter søger de ordinære statsbevillinger sluppleret med tilskud fra offentlige eller private - herIunder Iudenlandske - fonde. Sådanne slupplerende midler der i mange tilfælde er opnået i kraft af enkelte fremstående forskeres videnskabelige anseelse, har været af afgørende betydning for dansk videnskab og må forventes at ville være det også i fremtiden. Disse midler stilles normalt til rådighed til løsning af tidsbegrænsede specialopgaver, som ikke indgår som et led i vedkommende institut almindelige drift, og derfor ikke forIudsættes finansieret over denne. Der kan være tale om dækning af Iudgifter til såvel aflønning af specielt antaget personale som tilskud til anskaffelse af særligt apparatIur m.v. Sådant apparatIur kan blive institutets ejendom, men vil som oftest, især når der er tale om danske midler, klun være stillet til rådighed for løsningen af den bestemte konkrete opgave. Tildelingen af midler som de omhandlede, der kan ydes såvel til institutter som til enkeltforskere, foretages normalt IudelIukken- de på grIundlag af en af videnskabsmænd foretagen bedømmelse.

Det må imidlertid konstateres, at fondsmidler i de senere år i ikke ringe Iudstrækning - og mod deres oprindelige hensigt — rent faktisk er opnået som slupplement til de ordinære driftsbevillinger på læreanstaltsbludgetterne i tilfælde, hvor disse — dels på grIund af de stærkt stigende Iundervisningsbehov, dels på grIund af de ovenfor anførte Iusikkerhedsmomenter i hidtidig bludgetteringspraksis - har vist sig Iutilstrækkelige til også i rimeligt omfang at dække forskningens behov.

15. Endelig indgår der i visse læreanstaltsinstitutters bludgetter ikke Iubetydelige indtægter som betaling for rekvireret arbejde i henhold til kontrakt. Dette gælder især visse teknisk-videnskabelige institutter, men også i nogen Iudstrækning landbohøjskole ns institutter og institutter ved de lægevidenskabelige fakulteter samt Handshøjskolen i København.

b. Andre forskningsinstitutioner.

16. Som det fremgår af tabel 6 og kommentarerne hertil i plunkt 9 er de øvrige institutio-

ner og forskningsformål, som finansieres direkte gennem statsbevillinger, af vidt forskellig karakter spændende fra rene forskningsinstitutioner til sådanne, hvor forskningsvirksomheden kun ligger et bimoment.

Der er i organisatorisk henseende vidt forskellige, og de sorterer lunder for tiden 12 forskellige ministerier, jfr. det forludgående afsnit. I denne omfattende institutions- og institutgruppe indgår eksempelvis: Grønlands geologiske lundersøgelse, Arktisk institut, Statens plantepatologiske forsøg, Statens forsøgsmejeri, Danmarks fiskeri- og havlundersøgelser, Statens Seruminstitut, Statens Levnedsmiddelinstitut, Statens byggeforskningsinstitut, Danmarks geologiske lundersøgelse, Statsprøveanstalten, Meteorologisk institut og Geodætisk institut.

Det er et gennemgående kendetegn for den overvejende del af disse institutioner og forskningsformål, at andragender om bevillinger her til indsendes direkte til vedkommende fagministerium og dér behandles lunden en tværgående faglig og økonomisk vurdering med hensyntagen til den samlede ønskelige indsats fra statens side på det omhandlede forskningsområde.

En række institutioner i den heromhandlede gruppe er i øvrigt karakteriseret ved, at institutionens ledelse forluden af en direktør eller lignende består af et fagligt råd. Som eksempler herpå kan nævnes Danmarks pædagogiske Institut og Socialforskningsinstituttet, jfr. i øvrigt det efterfølgende afsnit om råd og fonde.

En særstilling indtages af Atomenergikommissionen (A.E.K.), hvis administrative chef har direkte referat til lundervisningsministeren, og hvis budget ikke lunderkastes sædvanlig realitetsbehandling i ressortministeriets departement.

Med hensyn til finansiering ligger der over de direkte statsbevillinger adskillighederne i denne gruppe sig principielt ikke fra læreanstaltsgruppen, men der forekommer også på dette område langt flere variationer end i læreanstaltsgruppen med hensyn til de enkelte finansieringsvejes faktiske betydning for den pågældende forskningsvirksomhed.

c. Råd og fonde.

17. *Statens almindelige Videnskabsfond* er oprettet ved lov nr. 215 af 7. juni 1952. Fondet henhører lunder ministeriet for kulturelle anliggender og disponerer nu over 6 mill. kr. årligt i statsmidler. Beløbsrammen kan kun reguleres ved lovændring.

Fondet virker til fremme af dansk videnskabelig forskning, navnlig på grundvidenskabernes område. Af dets midler ydes støtte til gennemførelse af særlige forskningsopgaver, der forventes afsluttet inden for et begrænset tidsrum, og som ikke kan påregnes finansieret over de ordinære institutionsbudgetter eller på anden måde. Der ydes eksempelvis støtte til lundrustning og gennemførelse af ekspeditioner, til lundgravninger og gennemførelse af studierejser med bestemt videnskabeligt sigte, til erhvervelse af apparatur og vederlæggelse af midlertidig medhjælp, til hel eller delvis frigørelse af forskere, for at de i kortere tid helt kan hellige sig videnskabeligt arbejde, til publikation af videnskabelige afhandlinger og til anskaffelse af videnskabelige værker o.lign. Fondet tager ikke selv initiativ til gennemførelse af forskningsprojekter, men tager alene stilling til modtagne ansøgninger om støtte til sådanne.

Fondet er lunderlagt en bestyrelse bestående af repræsentanter for centraladministrationen og for hver af fondets 5 kommissioner, henholdsvis for naturvidenskaberne, de humanistiske videnskaber, samfundsvidenskabernes, lægevidenskab og veterinær- og jordbrugsvidenskabernes. Disse kommissioner, der er sammensat med repræsentation for universiteterne og de højere læreanstalter samt Videnskabernes Selskab, behandler de til fondet indkomne ansøgninger og afgiver indstilling til bestyrelsen, som på grundlag heraf træffer beslutning om fordelingen af fondets midler.

18. *Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd og Statens teknisk-videnskabelige Fond* er oprettet ved lov nr. 243 af 10. juni 1960. Begge henhører lunder ministeriet for kulturelle anliggender. De rådet tillagte statsmidler fastsættes ved de årlige finanslove. På finansloven for 1964-65 er der til Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd bevilget 9,3 mill. kr., hvoraf Statens teknisk-videnskabelige Fond får stillet et efter forhandling mellem fondet og rådet på forhånd fastsat beløb til rådighed for sin virksomhed.

Danmarks teknisk-videnskabelige *Forskningsråd* er oprettet med det formål at følge den tekniske og dertil knyttede naturvidenskabelige og erhvervsøkonomiske forskning og luddannelse af forskere med henblik på at fremme og samordne den danske indsats på disse områder til gavn for samfundet og dets erhverv. Det skal virke rådgivende og initiativtagende over for offent-

lige myndigheder og kan rådgive andre i det omfang, disse måtte ønske det. Rådet søger i overensstemmelse hermed til stadighed at have overblik over Iudviklingen inden for det teknisk-videnskabelige forskningsområde for om fornødent at afgive indstilling til offentlige myndigheder eller andre om foranstaltninger til fremme af den tekniske Iudvikling. Det følger personalesituationen inden for det pågældende område og afgiver indstilling om foranstaltninger til afhjælpning af eventuel mangel på forskningspersonel. Det tager initiativ til og deltager i internationalt samarbejde på det teknisk-videnskabelige område og virker til fremme af klus- og oplysningsvirksomhed. Endelig yder det af sine midler støtte til forskellige ikke-statslige forskningsinstitutter.

Rådet består af 13 medlemmer, repræsenterende centraladministrationen, visse erhvervsorganisationer, Akademiet for de tekniske Videnskaber og - efter at forannævnte er Iudpeget - forskningsområder, som ikke herved har opnået repræsentation i rådet.

Statens teknisk-videnskabelige *Fond* danner for den teknisk-videnskabelige forsknings vedkommende en nøje parallel til Statens almindelige Videnskabsfond. Dets formål er at støtte den tekniske og dertil knyttede natIurvidenskabelige og erhvervsøkonomiske forskning. Støtten ydes inden for dette område efter tilsvarende retningslinier og til lignende formål, som ovenfor er nævnt om Statens almindelige Videnskabsfond.

Fondets bestyrelse består af rektor for Danmarks tekniske Højskole og formændene for fondets 8 kommissioner. Kommissionerne, der repræsenterer hver sit faglige Iunderområde, er sammensat af repræsentanter for Iuniversiteterne og visse af de højere læreanstalter samt Akademiet for de tekniske Videnskaber. Kommissionerne behandler de til fondet indkomne ansøgninger og afgiver indstilling til bestyrelsen, som herefter træffer beslutning om fordelingen af fondsmidlerne.

19. *Rask-Ørsted Fondet* er oprettet ved lov nr. 555 af 4. oktober 1919. Fondet henhører Iunder ministeriet for klutIurelle anliggender. Dets beløbsramme, der klun kan ændres ved lov, andrager efter den senest stedIundne ændring af loven 1,1 mill. kr.

Fondet virker til støtte for dansk videnskab i forbindelse med mellemfolkelig forskning. Det yder støtte til videnskabelige foretagender på in-

ternationalt plan, hvori Danmark tager del, etablering og opretholdelse af kontakt mellem danske og internationale videnskabelige organisationer, oversættelse af danske videnskabelige værker til hovedsprogene, Iudgivelse af tidsskrifter på hovedsprogene, indkaldelse af Iudenlandske forskere som foredragsholdere og Iudenlandske forskeres ophold her i landet for at arbejde sammen med danske forskere og danske forskeres deltagelse i møder, kongresser m.v. i Iudlandet.

Fondets bestyrelse er sammensat med repræsentation for centraladministrationen, folketinget, Videnskabernes Selskab, Iuniversiteterne, visse højere læreanstalter og Carlsbergfondets direktion.

20. De nævnte fonde og råd må på grIund af det brede område, hvorover de spænder, og de beløb, der er stillet til deres rådighed, anses for de absolutt mest betydningsfulde inden for den offentlige sektor.

Der findes imidlertid herIudover yderligere en række statslige råd med virksomhed af beslægtet art, men i forhold til de forannævnte med et oftest mere begrænset fagligt felt. Nogle eksempler skal anføres til illustration af områdets mange sider og omfattende karakter.

En række af disse råd er etableret i tilslIutning til eller direkte som medvirkende i ledelsen af et institut, men varierer i øvrigt i henseende til såvel sammensætning og størrelse som flunktion, således:

Det jaglige råd ved Danmarks pædagogiske Institut (Iunder Iundervisningsministeriet), som deltager i tilrettelæggelsen af instituttets arbejdsplan og er højeste myndighed i alle videnskabelige spørgsmål; rådet Iudgøres af instituttets direktør og afdelingsledere samt 10 medlemmer, der Iudpeges af Iuniversiteterne, af lærerhøjskolen og af slundhedsstyrelsen.

Socialforskningsrådet (Iunder socialministeriet) skal godkende socialforskningsinstituttets arbejdsplan og følge Iudviklingen inden for det sociale forskningsområde og tage initiativ til gennemførelse af forskningsopgaver; rådet Iudgøres af 15 medlemmer, nemlig direktørerne for henholdsvis socialforskningsinstituttet og Danmarks pædagogiske Institut, og repræsentanter for den centrale og den lokale socialforvaltning og socialvidenskabernes.

Bestyrelsen for Statens Byggeforskningsinstitut (Iunder boligministeriet) svarer i denne sammenhæng til et råd med den opgave at søge at

forbedre og billiggøre byggeriet. Bestyrelsen Iudgøres af 7 repræsentanter for den byggetekniske samt den sociale og nationaløkonomiske sagsklundskab.

Statens Hlusholdningsråd (Iunder indenrigsministeriet) tager initiativ til iværksættelse af Iundersøgelser og forsøg inden for hlusholdningernes ernæringsmæssige, hygiejniske og tekniske områder, på eget forsøgslaboratorium eller andetsteds; rådet på 18 medlemmer repræsenterer administrationen, slundhedsmyndighederne og en række faglige organisationer.

Ernævningsrådet (Iunder indenrigsministeriet) har flunktion i tilknytning til levnedsmiddelinstituttet; rådet har ernærings- og levnedsmiddelhylgiejnen som område og Iudgøres af 19 medlemmer, der Iudpeges af en række højere læreanstalter, fiskeri-, landbrlugs- og handelsministeriet.

MIuseIumsrådet ved NationalmIuseet (Iunder klultIurministeriet) er rådgivende for rigsantikvaren og ministeriet i en række sagskategorier, men er først og fremmest internt koordinerende; det Iudgøres af rigsantikvaren og afdelingsledere m.v. ved mIuseet.

Som eksempler på råd Iuden direkte tilknytning til et institut kan nævnes:

TransportforskningsIudvalget (Iunder ministeriet for offentlige arbejder); det Iudgøres af ca. 15 medlemmer, der repræsenterer såvel offentlig administration som privat indIustri.

Forsvarets Forskningsråd (Iunder forsvarsministeriet) med repræsentanter for forsvarsstaben, værnene og videnskabelige og teknisk-videnskabelige områder.

Endelig skal nævnes det i 1962 oprettede *Landbrlugets samråd for forskning og forsøg*. Rådet er oprettet af landbrlugsorganisationerne og en række statsinstitutioner inden for landbrlugsforskningen med den opgave at virke til fremme af forsknings- og forsøgsarbejdet inden for landbrluget. Det arbejder for samarbejde om og koordinering af forskningsopgaverne mellem de tilsluttede forskningsinstitutioner og virker rådgivende over for landbrlugsministeriet med hensyn til Iudviklingen af landbrlugsforskningen. Rådet består af 18 medlemmer, repræsenterende de tilsluttede institutioner og organisationer.

B. Udvalgets overvejelser.

21. Det indgår som et væsentligt led i de af Iudvalget i kapitel V stillede forslag til en nyordning af visse sider af de højere Iuddannelsers

administrative forhold, at der på det øverste trin i den administrative opbygning tilvejebringes et permanent planlægningsIudvalg, som kan virke rådgivende ved planlægningen af den videre Iuniversitets- og læreanstaltsIudbygning.

22. Udvalget mener, at man bør stile imod, at al forskning, der indgår som en normal bestanddel af de pågældende læreanstalters virksomhed, principielt finansieres direkte over de enkelte læreanstalters finanslovbludgetter. Dette indebærer, at bevillinger til disse formål i administrativ henseende må være Iundergivet samme behandling, som institutionernes samlede bludgetter. Det tilkommer således den enkelte læreanstalts ledelse at Iudarbejde og til ministeriet at afgive indstilling om institutionens bludget på basis af en vlurdering af institutionens samlede behov. På tilsvarende måde må planlægningsIudvalgets rådgivende opgaver i forhold til ministeriet omfatte den samlede Iundervisnings- og forskningsvirksomhed, som er henlagt til Iuniversiteterne og læreanstalterne, og som finansieres over disses ordinære bludgetter.

23. Forskningens bevillingsadministrative problemer er imidlertid ikke løst hermed. Som det fremgår af de nærmest foregående afsnit, stilles der også ad andre kanaler ikke Iubetydelige midler til rådighed for forskningen ved de højere læreanstalter, ligesom der stilles betydelige midler til rådighed for forskningsvirksomheden Iuden for læreanstalterne.

24. Under disse forhold har det såvel for de faglige som for de administrative instanser, der på de forskellige trin af den administrative opbygning behandler ansøgninger om bevillinger til forskningsformål, hidtil været IumIuligt at danne sig et samlet overblik over de bevillinger, som ydes til forskningsformål. Tilsvarende gælder for de bevilgende politiske myndigheder.

25. Betydningsfulde afgørelser må således ofte træffes på et ikke fuldt tilfredsstillende grlundlag og med risiko for, at de til rådighed stående midler fordeles på en for den samlede forskningsindsats mindre hensigtsmæssig måde.

26. Man Iunderstreger i denne forbindelse, at Iuanset om statsbevillingerne til forskningsformål øges væsentligt, må det påregnes, at ikke alle foreliggende forskningsbehov vil klunne til-

godeses inden for de til rådighed stående resourcer af økonomisk og personel karakter. Der vil således til enhver tid være tale om den mest hensigtsmæssige Iudnyttelse af en samlet plulje. Fastsættelsen af denne plulje, herlunder i særdeleshed vækstraten for de samlede årlige **stats-bevillinger** til forskningsformål, må hvile på overvejelser af forskningens behov set Iunder en helhedssynsvinkel.

27. Udvalgets foreløbige overvejelser af disse spørgsmål resulterede i, at det efter alt foreliggende ville være hensigtsmæssigt forluden det permanente planlægningsIudvalg for læreanstaltsIudbygningen at søge tilvejebragt et særligt organ eller Iudvalg, som klunne virke rådgivende for regeringen og folketinget ved samordningen af statens indsats på forskningsområdet.

C. Forsknings konferencen.

28. Under hensyn til de mange interesseområder, som ville blive berørt af et sådant forslag, fandt Iudvalget det imidlertid ønskeligt, at der inden en endelig stillingtagen blev lejlighed til at drøfte de fremdragne problemer i en videre kreds end Iudvalgets; man rettede derfor henvendelse herom til Iundervisningsministeren.

29. Efter Iundervisningsministerens indbydelse afholdtes herefter den 24. februar 1964 i Stludenteforeningen i København Iunder Iundervisningsministerens ledeles en heldagskonference om problemer af forskningsadministrativ karakter på grlundlag af et af Iudvalget Iudarbejdet debatoplæg. I konferencen deltog ca. 100 personligt indbludte repræsentanter for forskningen og forskningsadministrative organer m.v. Der fremkom på konferencen en række vægtige indlæg, ligesom Iudvalget i tilsllutning til konferencen har modtaget en række skriftlige henvendelser om de rejste problemer.

30. Samtlige indlæg på konferencen er optaget i et referat fra denne, som er tilstillet deltagerne og afgivet til Iundervisningsministeriet. De vil ikke blive gennemgået her. I det omfang, de kom direkte ind på den i UniversitetsadministrationsIudvalget drøftede forskningsadministration, har Iudvalget haft de fremførte synspunkter med i sine videre overvejelser, og efter konferencen har nogle af konferencedeltagerne været indbludt til videre drøftelse med Iudvalgets plenum.

Visse principielle problemstillinger skal dog anføres, først og fremmest på grlundlag af en af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab fremlagt Iudvalgsbetænkning: »Om Videnskabsfond og Forskningsråd for grlundforskning«, hvis synspunkter på konferencen var genstand for en del omtale.

31. Videnskabernes Selskab er af den opfattelse, at der i Danmark ligesom i en række andre lande er behov for et alsidigt sammensat rådgivende organ, hvorfra de ansvarlige politikere og embedsmænd kan få Iuvildige og sagligt fyldestgørende oplysninger om videnskabens kår, resultater og betydning for samflundet. Selskabet ønsker at medvirke til fremme af planen om et rådgivningsIudvalg – »rådet« – og at få indflydelse på dets Iudformning. »Rådet«s opgave skulde Iudellukkende være at informere og rådgive regeringen med hensyn til planlægning af forskningen såvel på nationalt som på internationalt plan; rådet skulde holde sig informeret om de nationale laboratoriers og fondes virksomhed og planer, men ikke selv opstille forskningsprogrammer eller modtage og bedømme ansøgninger vedrørende konkrete forskningsprojekter. Man stillede sig åben over for den tanke, at rådet kom til at omfatte alle videnskabsgrene; efter konferencen har man dog slupplerende Iudtalt, at man ønsker at begrænse sig til at medvirke i og tage medansvar med hensyn til grlundvidenskabernes.

Det er endvidere Videnskabernes Selskabs opfattelse, at der samtidig bør ske en Iudbygning af Statens almindelige Videnskabsfond, således at dette sættes i stand til at organisere al den forskning, som ikke natlurligt hører Iunder bestående institutioner. Man ønsker at bevare fondets adgang til at bevilge penge til mindre, tidsbegrænsede opgaver, men foreslår herludover statlutterne ændret således, at fondet kan: (1) stille forslag og bevilge rammebeløb til etablering, aflønning og drift af semipermanente arbejdsgrupper, som hluses inden for de bestående institutioner, og som i et begrænset omfang kan deltage i specialeIundervisning, (2) oprette og for en begrænset periode drive selvstændige forskningslaboratorier inden for sådanne områder, som ikke kan eller bør arbejde inden for rammerne af en bestående videnskabelig institution, herlunder bevilge forskningsstillinger til særligt fremragende forskere, (3) stille midler til rådighed til rejser og Iudgifter i forbindelse med de løbende forskningsprojekter i situat 0-

ner af hastende karakter. Fondets bevillingsgrundlag tænkes fastsat som en årlig rammebevilling med henblik på mindre projekter, medens der om større projekter forludsættes forhandling i hvert enkelt tilfælde mellem fondet og vedkommende minister. Fondet skal have pligt til at informere »rådet« og ministeren om alle væsentlige beslutninger; ved igangsætning af institutter og langtidsp projekter tænkes oprettet tilsynsråd, bestående af særligt sagkyndige. Den endelige fordeling af bevilgede midler overlades i alle tilfælde til fondet; dets afgørelser træffes luddellukkende af videnskabsmænd.

32. Drøftelserne har efter Universitetsadministrationsludvalgets opfattelse vist, at der på væsentlige plunkter er nær overensstemmelse mellem det af Videnskabernes Selskab formulerede forslag og de tanker, man i nærværende ludvalg har gjort sig vedrørende et »råd«, der vil klunne medvirke til sikring af, at de enkelte videnskabelige områder får deres problemer fremlagt og belyst på en rimelig måde i forhold til de andre områders, og at forskningens problemer i det hele tolkes på en realistisk måde. Der er her tale om forhold, der behandles nærmere i afsnit D.

33. Forslaget om den ludbyggede Videnskabsfond kan man ikke tilslutte sig, bl.a. fordi det efter ludvalgets opfattelse er mest hensigtsmæssigt, at fondenes virksomhed ikke skal omfatte selvstændigt initiativ eller medvirken i drift af forskningsinstitutter m.v. Fondsmedlemmerne er hidtil ludepet alene med det bestemte sigte, at deres virksomhed går lud på at vlurdere indkomne ansøgninger efter disses videnskabelige kvalifikationer, og dette har hidtil virket til alles tilfredshed. Denne flunktion kræver af fondets medlemmer, at de er ansete forskerpersonligheder inden for vedkommende fagområde, medens særligt kendskab til andre forskningsgrene og til forskningens økonomiske og samflundsmæssige rolle ikke er fornøden, lige så lidt som særlig administrativ erfaring. Der måtte kræves en betydelig administrativ indsats - og administrativ indsigt - af fondsmedlemmerne, såfremt fondet sklulle oprette og bestyre institutter, og dette ville tillige kræve et ludbygget sekretariat til varetagelse af den løbende administration, således at man her ville få et nyt administrerende organ.

34. Udvalget finder det dog naturligt i denne sammenhæng at fremhæve, at man tillægger det

stor betydning, at der sikres den smidigst mlulige beløbsregulering i fondene, således at rent bevillingstekniske vanskeligheder ikke træder i vejen for imødekommelse af erkendte behov. Man tænker herved bl.a. på, at der statlutmæssigt bør være sikret fondene mlulighed for hurtigt at klunne stille midler til rådighed til afhjælpning af aklt opståede, presserende behov, ligesom der bør være adgang til at yde tilskud også til mere langsigtede foranstaltninger med tilbagevendende forpligtelser.

35. Et gennemgående træk i drøftelserne såvel lunder som efter konferencen var det endvidere, at forskerne nærede stærk interesse for etablering af råd, samarbejds-ludvalg eller fonde for de enkelte forskningsområder med henblik på koordinering og varetagelse af det enkelte forskningsområdes interesser over for andre områder, og der var i det hele enighed om, at disse opgaver inden for det enkelte fagområde må påhvile videnskabsmændene selv. Der var over for tanken om etablering af et samlende fællesorgan for al forskning nogen betænkelighed, som bl.a. motiveredes med en vis lusikkerhed overfor, om der dermed pålægges forskerne opgaver og afgørelser, som i virkeligheden påhviler de bevilgende politiske myndigheder, og som disse må være ansvarlige for.

36. Konferencens forløb og den offentlige debat vedrørende disse spørgsmål bekræftede ludvalgets forhåndsindtryk af, at de rejste problemer optager vide kredse. Karakteristisk har det dog været, at de enkelte interesserede grupper hovedsageligt har beskæftiget sig med forholdene inden for en afgrænset del af det samlede forskningsområde, hvortil staten stiller midler til rådighed, og klun i mindre grad har anlagt et helhedssynsplunkt på problemets administrative og finansieringsmæssige sider, således som det er opgaven for nærværende ludvalg.

D. Udvalgets forslag.

37. Det er ludvalgets opfattelse, bekræftet gennem den førte debat, at der er et betydeligt behov for gensidig orientering om og samordning af aktiviteten på de enkelte forskningsområder. Dette gælder såvel inden for læreanstaltsområdet som for den samlede forskning.

38. Udvalget har, jfr. bemærkningerne herom foran i kapitel V, ikke ment, at der er behov for

inden for læreanstalterne at etablere særlige samarbejdsludvalg med henblik på Iuniversiteterne og de højere læreanstalters forskningsvirksomhed isoleret betragtet.

Man er derimod af den opfattelse, at det vil være af stor betydning for det enkelte forskningsområde som helhed og for bedømmelsen af dets problemer, at der for hvert område etableres samarbejdsorganer med fællesovervejsere og fælles optræden som formål, Iuanset om områdets forskning foregår ved læreanstaltsinstitutter, på statslige eller ikke-statslige laboratorier, i særlige forskergrupper o.s.v.

Udvalget finder, at det ligger Iuden for dets naturlige opgave at tage initiativet til etablering af sådanne faglige forskningsorganer; denne opgave kan - i hvert fald indtil videre - mest hensigtsmæssigt varetages af forskerne selv inden for vedkommende område og på deres initiativ. Man henviser også til plunkt 43 nedenfor om området for det foreslåede fællesorgan vedrørende den samlede forskning.

Udvalget er bekendt med, at der inden for flere begrænsede forskningsområder er dannet eller er ved at blive dannet samarbejdsgrupper eller -Iudvalg. Som eksempler herpå kan nævnes, at der med Iudgangsinitiativ fra Dansk medicinsk Selskab er ved at blive dannet en medicinsk forskningskomité med repræsentation for de kliniske selskaber og grlundvidenskabben med henblik på økonomisk støtte, koordination og initiativ til særlige opgaver inden for lægevidenskabben; vedrørende økonomisk forskning er besluttet oprettet et særligt fællesIudvalg med repræsentanter for en række institutter og institutioner; og et videnskabeligt selskab er dannet som koordinerende centralorgan for psykologien med henblik på dette fags Iudbygning og samarbejde med forskningsråd for andre videnskaber.

39. Som det fremgår af redegørelsen Iunder plunkterne 17-20 oven for, findes der i Danmark, i modsætning til hvad tilfældet er i en række andre lande, klun i begrænset omfang egentlige statslige forskningsråd med den opgave at være såvel planlæggende som initiativtagende inden for et bredere forskningsområde samtidig med, at rådet selv disponerer over midler til forskningsformål.

Det mest fremtrædende eksempel herhjemme på et sådant forskningsråd er Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd, som — kombineret med Statens teknisk-videnskabelige Fond -

har vist sig at Iudgøre en særdeles hensigtsmæssig organisationsform.

UniversitetsadministrationsIudvalget har dog ikke ment at blurde tage initiativet til etablering af yderligere statslige forskningsråd, placeret på trinet mellem forskningsområderne og fagministerierne, men har Iundet det rimeligt at lade et sådant initiativ Iudspringe enten fra de af forskerne selv oprettede samarbejdsludvalg og -grupper eller fra det rådgivende fællesorgan, man nedenfor foreslår oprettet i direkte tilknytning til Iundervisningsministeriet.

For så vidt angår de statslige videnskabelige fonde, er det Iudvalgets indtryk, at den form, hvorIunder såvel Statens almindelige Videnskabsfond som Statens teknisk-videnskabelige Fond virker, har flungeret til almindelig tilfredshed. Man finder dog anledning til at pege på, at der ikke foreligger nogen helt klar kompetenceafgrænsning mellem de to fonde, og at det formentlig i forbindelse med en overvejelse af dette spørgsmål blurde Iundersøges, om der ikke samtidig vil være mIulighed for at gennemføre en forenkling af antallet af kommissioner og bestyrelser Iunder de to fonde. Udvalget henleder yderligere opmærksomheden på, at det formentlig ville være en smidigere ordning, om Videnskabsfondet (og tilsvarende gælder for Rask-Ørsted Fondet) fik den årlige beløbsramme fastsat på finanslov, således som tilfældet er for Statens teknisk-videnskabelige Fond.

1°. Forskningens FællesIudvalg.

40. Udvalget er Iunder sine fortsatte overvejelser også efter forskningskonferencen blevet bestyrket i sin opfattelse af, at der foreligger et stærkt behov for et organ, som kan medvirke ved tilvejebringelsen af samlede oversigter over forskningens midler og behov samt bistå ved belysningen af disse behov og forskningens problemer i øvrigt i forhold til regering og folketting.

41. Denne opgave varetages efter Iudvalgets opfattelse mest hensigtsmæssigt af et permanent Iudvalg med deltagelse af aktive forskere, og således at det fornødne grlundmateriale m.v. forIudsættes tilvejebragt gennem et særligt sekretariat.

42. UniversitetsadministrationsIudvalget foreslår derfor, at der nedsættes et sådant Iudvalg, i det efterfølgende betegnet som *Forskningens FællesIudvalg* (FFU).

I de følgende afsnit vil man redegøre nærmere for de tanker, Iudvalget har gjort sig med hensyn til FFU's virksomhed, dets størrelse og sammensætning m.v. Udvalget lægger dog vægt på, at rammerne for FFU og dets virksomhed ikke fastlægges for stramt fra starten, idet man må finde det af afgørende betydning, at det nye organ finder sin endelige form og indhold gennem de første års praktiske virke. Udvalgets nedennævnte bemærkninger fremsættes med dette forbehold.

a. Opgaver henhørende Iunder FFU og dets sekretariat.

43. FællesIudvalgets hovedopgave bør være at rådgive regering og folketing i forskningsanliggender Iud fra almene synspunkter. Det skal drage omsorg for, at den samlede forsknings situation, dens behov og dens problemer, fremtræder belyst bedst mIuligt til brIug ved de bestemmende myndigheders overvejelser af statens indsats på forskningsområdet som helhed og af indsatsens fordeling på forskellige forskningsfelter. Udvalget bør endvidere stå til rådighed med vejledning for andre institutioner og organer, der beskæftiger sig med forskningsadministrative spørgsmål.

FFU forIudsættes at kIunne tage selvstændigt initiativ på disse områder, men bør ikke selv medvirke ved administrationen af institutter, konkrete forskningsprojekter eller støttemidler til forskningen.

FFU bør ligeledes være initiativtagende med hensyn til forskningsorganisationens hensigtsmæssige opbygning, herIunder også med henblik på eventuel oprettelse af nye forskningsråd og fonde i det omfang, behov herfor findes at foreligge, eller ved ændring af de regler, som gælder for fondenes virksomhed.

44. Til brIug for sin virksomhed bør Iudvalget ved sit sekretariat søge tilvejebragt oversigtsmateriale vedrørende den samlede forskningsvirksomhed i Danmark, de midler der står til rådighed herfor og kanalerne, ad hvilke de ydes, forskningspersonalets omfang og behovet for sådant, de administrative problemer i forbindelse med forskningen og investeringsbehovene med hensyn til bygninger, apparatur m.v. Det må forIudses at være forblundet med betydelige vanskeligheder at tilvejebringe dette grundmateriale, og der må Iunder alle omstændigheder påregnes at hengå en ikke Iubetydelig tid, inden det kan fremlægges i en så Iudtømmende

og vellunderbygget stand, at det fludt Iud kan nyttiggøres for Iudvalgets overvejelser. Udvalget bør have frihed til selv at afgøre, i hvilket omfang det finder at kIunne rådgive med hensyn til de anliggender, hvorom dets Iudtalelse måtte ønskes.

45. På grundlag af allerede foreliggende eller af Iudvalgets sekretariat selv foretagne Iunder søgelser bør FFU medvirke til at belyse det indbyrdes samspil mellem forskningens hovedområder og den enkelte forskers afhængighed af den forskning, der Iudføres på andre fagområder. Der bør herved tilstræbes en mere præcis Iudredning af, hvorledes Iudviklingen af bestemte videnskabelige områder er betinget af en indsats på andre områder, bl.a. med henblik på at fremme forståelsen af den balance, der må søges opnået i den samlede indsats af penge og personel ved forskningens Iudbygning.

FFU bør endvidere søge at tilvejebringe materiale til belysning af forskningens placering inden for den samlede samfundsludvikling, navnlig med henblik på dens sammenhæng med væksten i erhvervene og med Iundervisnings- og Iuddannelsesvæsenet samt dens betydning for løsning af forskellige sociale, kIulturelle og andre offentlige opgaver.

FFU bør søge at formIulere retningslinier for dansk deltagelse i og bidrag til internationale samarbejdsorganisationer vedrørende forskning og fælles forskningsaktiviteter Iunder iagttagelse bl.a. af Iudviklingstendenserne i de store indIustrilande.

FFU bør søge at belyse samspillet mellem offentlig og privat finansieret forskning.

46. FFU's virksomhed må bygge på et omfattende sekretariatsarbejde, og det vil være blandt FFU's opgaver i vidt omfang at vejlede sekretariatet ved opgavernes formlulering og løsning samt senere at gennemgå og Iuddrage konklusionerne heraf. Sekretariatet vil formentlig i nogen Iudstrækning kIunne basere sig på materiale, som tilvejebringes gennem de bestående råd, fonde m.v., og må i øvrigt have et nært samarbejde med sekretariatet for det permanente planlægningsIudvalg og Iundervisningsministeriets økonomisk-statistiske konsIulent.

Der bør også gennem samarbejde mellem FFU og planlægningsIudvalget gøres forsøg på at foretage samlede vIurderinger på længere sigt, bl.a. med henblik på at sammenholde forskningens personalebehov med Iuddannelseskapa- citeten inden for de forskellige fag.

b. FFU's placering, størrelse og sammensætning.

47. FFU placeres efter Universitetsadministrationsludvalgets opfattelse mest hensigtsmæssigt lunder lundervisningsministeriet, i nær tilslutning til dette ministeriums planlægningssektion. Man lægger i denne forbindelse vægt på, at det permanente planlægningsludvalg for universiteterne og de højere læreanstalter - bl.a. lunder hensyn til sikringen af størst mulig sammenhæng i luddannelsessystemets opbygning - er placeret lunder lundervisningsministeriet, og at FFU lunder hensyn til det nære samspil mellem læreanstaltsludbygningen og forskningsvirksomheden på læreanstaltsområdet bør være placeret i nær tilknytning til planlægningsludvalget. Der tilvejebringes endvidere herigennem mulighed for, at FFU's sekretariatsforretninger kan henlægges til lundervisningsministeriets departement, således som det er foreslået med hensyn til planlægningsludvalgets sekretariat. Dette indebærer, at de to sekretariatsfunktioner vil klunne luføres i nært samarbejde.

Der er herved alene tænkt på FFU's organisatoriske tilhørsforhold. Som det er fremgået af de forludgående afsnit, bør FFU's virksomhed principielt omfatte al forskning, luanset dennes ministerielle ressort.

48. Vedrørende sammensætningen må der lægges vægt på, at FFU bliver så alsidigt og lualfhængigt, at dets vejledning kan fremtræde med fornøden styrke. Afgørende herfor vil efter Universitetsadministrationsludvalgets opfattelse tillige være, at antallet af medlemmer bliver ret begrænset. Medlemmerne bør vælges luf fra faglige kvalifikationer med samtidig hensyntagen til deres interessesfæres bredde. De forludsættes i FFU at flungere som *helt personlige medlemmer* og ikke som repræsentanter for institutioner, organisationer, interessegrupper eller lignende.

49. Medlemmerne af FFU bør på den angivne baggrund lufvælges inden for følgende 3 hovedgrupper: forskningen, erhvervslivet og centraladministrationen.

Antallet af medlemmer bør i nogen grad bero på de erfaringer, som indhøstes. Universitetsadministrationsludvalget ville finde det rimeligt indtil videre at fastsætte fællesludvalgets med-

lemstal til indtil 15, og at man ved lufvælgelsen sigter imod en fordeling på de ovennævnte grupper således: 7 forskere, 3-4 medlemmer fra erhvervslivet og 3-4 fra centraladministrationen. Det lunderstreges, at disse tal alene bør ses som et luftryk for den indsig, det må findes rimeligt at have repræsenteret i lufvalget, og at specielt antallet af forskere må ses lunder hensyn hertil. Såfremt formanden for planlægningsludvalget ikke i forvejen måtte være blandt de lufpegede, vil det formentlig være hensigtsmæssigt, at medlemskredsen lufvides til også at omfatte den pågældende.

Medlemmerne foreslås beskikket af lundervisningsministeren for perioder af f.eks. 3 år og således, at der fastlægges en ordning, hvorefter medlemmerne ikke afgår samtidigt. Udvalgets formand forludsættes lufpeget af lundervisningsministeren.

Det vil formentlig være ønskeligt, at institutioner, råd, videnskabelige akademier og selskaber m.v., som finder at klunne pege på egnede emner til fællesludvalget, får lejlighed til at gøre ministeren bekendt hermed, inden lufvalget ned-sættes, men man finder, bl.a. lunder hensyn til medlemmernes helt personlige beskikkelse, at der ikke bør være tale om en egentlig indstillingsret. Før nye beskikkelsesperioder vil det være rimeligt, at også FFU selv bringer personer i forslag over for ministeren.

Medlemmerne for centraladministrationen forludsættes normalt lufpeget af henholdsvis lundervisningsministeriet, ministeriet for klulldurelle anliggender og finansministeriet.

2°. Konferencer for særlige tilfælde.

50. Det kan endvidere være af værdi, at medlemmer af FFU såvel som af forskningsråd og -fonde m.v., altså en videre kreds end den, der direkte har sæde i FFU, lundertiden mødes for at drøfte aktuelle forskningsproblemer og forskningspolitiske spørgsmål med ministre og fremtrædende repræsentanter i øvrigt for det politiske liv og for erhvervslivet. Det vil være naturligt, at FFU - i det omfang, der findes behov herfor — foranlediger sådanne forskningskonferencer o.lign. afholdt, men man stiller ikke forslag om, at sådanne drøftelser skal indgå i den formelt tilrettelagte organisation.

VIL SAMMENFATNING

1. Udviklingen inden for Iuddannelsesvæsenet i de senere år har gjort det nødvendigt at tage Iuddannelsesadministrationen op til overvejelse med henblik på en tilpasning af det administrative apparat til de krav, som Iudviklingen inden for alle Iuddannelsesområder har ført med sig. I 1962 stillede AdministrationsIudvalget af 1960 i sin betænkning nr. 301/1962 forslag om en ændret opbygning af Iundervisningsministeriets administration af skoleområderne, som var henlagt til ministeriets 1. departement. I væsentlig overensstemmelse med dette forslag gennemførtes 1. april 1963 en omfattende nyordning af Iundervisningsministeriets 1. departement og de hertil knyttede pædagogiske konsulentembeder. Nyordningen omfattede ikke ministeriets 2. departement, hvorIunder henhører administrationen af Iuniversiteterne og de højere læreanstalter m.v. samt ministeriets internationale forbindelser.

AdministrationsIudvalget af 1960 havde, for så vidt angår administrationen af de højere Iuddannelser, ment, at der gjorde sig en række særlige forhold gældende, som begrundede, at Iudvalget ikke så sig i stand til at tage stilling til, om den for Iundervisningsministeriets 1. departement foreslåede direktoratsordning blurde overføres til 2. departements område. AdministrationsIudvalget foreslog derfor nedsat et særligt Iudvalg, nærværende UniversitetsadministrationsIudvalg, med den opgave at overveje spørgsmålet om de administrative forhold for Iuniversiteterne og de højere læreanstalter og i denne forbindelse det administrative forhold til Iundervisningsministeriet.

2. I nærværende betænkning I omhandles Iudvalgets overvejelser og forslag vedrørende forholdet imellem Iundervisningsministeriet og Iuniversiteterne og de højere læreanstalter og visse sider af forholdet mellem disse indbyrdes. Endvidere har Iudvalget i disse overvejelser inddraget spørgsmålet om forskningens administrative problemer. I betænkningens 2. del agter Iudvalget at gå nærmere ind på spørgsmålet om læreanstaltens interne administrative forhold.

Iudvalget har ikke set det som sin opgave at behandle spørgsmålet om den interne organisation af Iundervisningsministeriets 2. departement.

3. For så vidt angår det administrative forhold imellem Iundervisningsministeriet og de hø-

jere læreanstalter og mellem disse indbyrdes, har Iudvalget først overvejet betimeligheden af imellem departementet og de Iunderliggende institutioner at etablere et selvstændigt administrativt mellemorgan, et direktorat eller et kanslerembede, som tillige kan virke som koordineringsinstans.

Hvad enten et sådant mellemorgan - i lighed med den ordning, der er tråffet for skoleområdernes vedkommende — etableres som et direktorat inden for Iundervisningsministeriet eller som et organ Iuden for dette, men over de enkelte læreanstalter, har Iudvalget ikke flundet en sådan ordning hensigtsmæssig for de højere Iuddannelsers vedkommende.

4. Iudvalget foreslår derfor en påkrævet afslutning af det ministerielle departement gennemført ved at Iudskille en række forvaltningsfunktioner, som på andre områder er henlagt til direktorater, til Iudførelse ved læreanstalterne selv. Læreanstaltens administrationsapparat må styrkes i overensstemmelse hermed. Iudvalget peger på, at man i Iudvalgets fortsatte drøftelser - i forbindelse med betænkning II — vil gå nærmere ind på spørgsmålet om, hvorvidt og i så fald i hvilket omfang visse sagsområder med fordel kan Iudskilles til fælles behandling og ekspedition for flere eller eventuelt alle læreanstalter. Et mindretal (Vagn Jensen) finder det ønskeligt allerede på Iulværende tidspunkt at præcisere, at en sådan løsning er sandsynlig, og at det derfor er for tidligt at låse sig fast på den opfattelse, at selve koordineringsopgaverne ikke helt eller delvis kan løses tilfredsstillende af en fællesadministration.

5. Iudvalget foreslår, at der med henblik på tværgående faglig og administrativ koordinering etableres et antal samarbejdsorganer på læreanstaltsniveauet.

6. Vedrørende Iundervisnings- og eksamensproblemer foreslås således oprettet 5 faglige samarbejdsIudvalg omfattende følgende faglige hovedområder:

1. Ihumanistiske fag, herIunder teologi og de klunsteriske Iuddannelser;
2. Samflundsvidenskaberne;
3. Slundhedsvidenskaberne, herIunder lægevidenskab, odontologi, farmaci, veterinærvidenskab;

4. Natlurvidenskaberne;
5. De tekniske videnskaber.

De enkelte Iudvalg foreslås sammensat af repræsentanter for lærerne ved sådanne fakulteter eller læreanstalter, som har tilknytning til det pågældende hovedområde. Det foreslås endvidere, at de studerende skal være repræsenteret i Iudvalgene. De faglige samarbejdsIudvalg skal ifølge Iudvalgets forslag først og fremmest beskæftige sig med gensidig orientering om bevilningsansøgninger, med nydannelser og anliggender af større rækkevidde, forslag til nye studieordninger, oprettelse af nye professorater og institutioner, større apparaturanskaffelser, spørgsmålet om efterIuddannelse og om Iud jævne fordeling af studenterne imellem forskellige læreanstalter m.v. De faglige samarbejdsIudvalg, som det i en række anliggender bør være obligatorisk for Iuniversiteter og læreanstalter at gøre brug af, bør ikke have adgang til at gribe ind i Iuniversiteternes eller læreanstalternes kompetenceområde, ligesom der ikke forIudsættes nogen formel kommunikation imellem ministerium og Iudvalgene Iuden om den kompetente Iuniversitets- eller læreanstaltsmyndighed. Resultatet af Iudvalgsforhandlingerne forIudsættes således at indgå i vedkommende læreanstalts endelige overvejelser, og i tilfælde, hvor det drejer sig om anliggender, hvorom indstilling afgives til ministeriet, bør det af indstillingen fremgå, at sagen har været Iunderkastet koordinerende overvejelser, og hvilke synspunkter, der herIunder er fremkommet.

7. UniversitetsadministrationsIudvalget finder endvidere, at det vil være hensigtsmæssigt at etablere et administrativt samarbejdsIudvalg med deltagelse af repræsentanter for de enkelte læreanstalter. Forslag herom vil blive behandlet i Iudvalgets betænkning II.

8. De bestående Iuofficielle rektormøder foreslås videreført som et rektorkollegium, hvis virksomhed først og fremmest skal tage sigte på gensidig orientering.

9. Med henblik på en intensivering af planlægningsvirksomheden har Iudvalget foreslået etableret et planlægningsIudvalg for Iudbygningen af Iuniversiteterne og de højere læreanstalter med tilknytning til en planlægningsafdeling eller -sektion, som forIudsættes oprettet i Iundervisningsministeriet. PlanlægningsIudvalget er nu

blevet lovfæstet ved lov nr. 190 af 4. jIuni 1964 om oprettelse af et Iuniversitet i Odense. I lovens § 3 er det bestemt, at planlægningsIudvalget har til »opgave at yde vejledning ved planlægningen af den videre Iuniversitets- og læreanstaltsIudbygning«; det bestemmes endvidere, at »Iundervisningsministeren fastsætter de nærmere bestemmelser om Iudvalgets sammensætning, hovedretningslinjerne for dets arbejde m.m.«

PlanlægningsIudvalget forIudsættes af UniversitetsadministrationsIudvalget etableret som et rådgivende organ for den planlægningsvirksomhed, som i første række vil finde sted i Iundervisningsministeriet. I denne virksomhed bør efter Iudvalgets opfattelse bl.a. indgå en vlurdering af det samlede behov for Iundervisnings- og forskningskapacitet og af, om behovene mest hensigtsmæssigt søges dækket ved bestående læreanstalter eller gennem oprettelsen af nye. Endvidere bl.a. spørgsmål angående sammenhæng imellem forskellige studieretninger både indbyrdes og som led i det øvrige Iuddannelses-system og spørgsmål angående oprettelse af nye studieretninger. Planlægningen forIudsættes at omfatte såvel langsigtede Iudbygningsplaner som mere kortsigtede programmer for f.eks. 5- eller 3-årige perioder, herIunder driftsbIudgetter, ligesom det forIudsættes, at planerne løbende jlusteres.

PlanlægningsIudvalget skal klunne stå til rådighed også for andre fagministerier, og dets virksomhed bør klunne Iudstrækkes til også at omfatte Iuddannelser, som har en nær sammenhæng med de som højere Iuddannelser traditionelt benævnte.

Man har lagt vægt på, at planlægningsIudvalget sammensættes med repræsentation såvel for de respektive hovedfagområder som for de højere læreanstalters ledelse. I overensstemmelse hermed foreslås planlægningsIudvalget sammensat på den måde, at der først Iudpeges 7 repræsentanter for rektorembederne efter indstilling fra rektorkollegiet, hvorpå Iudvalget suppleres med repræsentanter for de af følgende hovedfagområder, som ikke er dækket af de Iudpegede repræsentanter for rektorembederne: a. Ihumanistiske fag, b. samflundsvidenskaber, c. lægevidenskab — odontologi — farmaci, d. natlurvidenskab, e. tekniske fag og f. veterinær- og jordbrugsfag. Også de faglige repræsentanter foreslås Iudpeget efter indstilling fra rektorkollegiet. Administratorembederne ved Iuniversiteterne og de højere læreanstalter foreslås repræsenteret

med i alt 2 medlemmer. Endvidere foreslås Danske Studerendes Fællesråd repræsenteret med 1 medlem og centraladministrationen med mindst 3 medlemmer, hvoraf formentlig 1 fra Iundervisningsministeriet, 1 fra ministeriet for kulturelle anliggender og 1 fra finansministeriet. Det samlede medlemstal bliver herefter ca. 18, som - med henblik på at klunne afbøde eventuelle skævheder i den faglige sammensætning - bør klunne Iudvides med nogle få medlemmer efter Iundervisningsministerens valg.

Der forludsættes stillet et sekretariat til Iudvalgets rådighed. Sekretariatsfunktionen foreslås varetaget i Iundervisningsministeriets departement.

10. For så vidt angår forskningens administrative organisation foreslår Iudvalget oprettet et Forskningens FællesIudvalg (FFU), der skal være rådgivende for regering og folketing i forskningsanliggender Iud fra almene synsplunkter. FFU skal drage omsorg for, at den samlede forskningssituation, dens behov og dens problemer, fremtræder belyst bedst mIuligt til brIug ved offentlige myndigheders overvejelser af statens indsats på forskningsområdet som helhed og indsatsens fordeling på forskellige forskningsfelter. Udvalget forludsættes at klunne tage selvstændigt initiativ på disse områder, men bør ikke selv medvirke ved administrationen af institutter, konkrete forskningsprojekter eller støttemidler til forskningen. Til Iudvalget foreslås knyttet et sekretariat, der til støtte for Iudvalgets virksomhed skal søge tilvejebragt oversigtsmateriale vedrørende den samlede forskningsvirksomhed i Danmark, de midler, der står til rådig-

hed herfor og kanalerne, ad hvilke de ydes, forskningspersonellets omfang og behovet for sådant, de administrative problemer i forbindelse med forskningen og investeringsbehovene med hensyn til bygninger, apparatur m.v. Udvalget må dog have frihed til selv at afgøre, i hvilket omfang, det finder at klunne rådgive med hensyn til de anliggender, hvorom dets Iudtalelse måtte ønskes. Udvalget skal klunne være initiativtagende med hensyn til den hensigtsmæssige indretning af forskningsorganisationen, herIunder også med henblik på eventuel oprettelse af nye forskningsråd og på effektivisering af fondsvirksomheden.

FFU foreslås placeret Iunder Iundervisningsministeriet i nær tilslutning til dets planlægningssektion, som også forludsættes at sklulle varetage Iudvalgets sekretariatsforretninger. FFU foreslås sammensat af indtil 15 medlemmer, heraf 7 forskere, 3-4 med tilknytning til erhvervslivet og 3-4 fra centraladministrationen. Medlemmerne bør ikke repræsentere institutioner, interessegrupper el.lign., men flungere som helt personlige medlemmer og Iudvælges Iud fra faglige kvalifikationer. Medlemmerne forludsættes beskikket af Iundervisningsministeren for perioder af f.eks. 3 år. Formanden foreslås Iudpeget af Iundervisningsministeren.

UniversitetsadministrationsIudvalget Iudtaler sig endelig for afholdelse af lejlighedsvisse møder mellem medlemmer af FFU, medlemmer af de forskellige forskningsråd og -fonde m.v. og repræsentanter for erhvervslivet og det politiske liv, med henblik på drøftelse af aktuelle forskningsproblemer og forskningspolitiske spørgsmål.

Det svenske forslag vedrørende Iuniversitetsvæsenets fremtidige organisation

Ved proposition nr. 50 af 6. marts 1964 er der for den svenske rigsdag fremsat forslag angående Iuniversiteternes og de højere læreanstalters organisation og forvaltning m.m.

I oversættelse følger den i propositionens indledning optagne oversigt over forslaget's hovedindhold:

I propositionen fremlægges forslag dels vedrørende organisationen af Iuniversitets/højskolevæsenets centrale styrelse, dels de enkelte Iuniversiteters og højskolars organisation og forvaltning. Endvidere fremlægges forslag vedrørende den fornødne personaleorganisation for de forskellige forvaltningsenheder.

For Iuniversitets/højskolevæsenets centrale styrelse foreslås oprettet et nyt embede, benævnt Iuniversitetskanslerembedet. Ifølge forslaget skal Iunder dette embede henhøre de læreanstalter, som nu er Iunderlagt kansleren for rigets Iuniversiteter, overstyrelsen for de tekniske højskoler og styrelsen for det farmaceutiske institut.

Chefen for Iuniversitetskanslerembedet skal ifølge forslaget være en af Kongen Iudnævnt Iuniversitetskansler. Indenfor embedet foreslås nedsat fem »fakultetsberedninger«, hvis opgave bliver at varetage planlægningsarbejdet for Iuniversiteternes og højskolernes fortsatte Iudbygning. Medlemmerne af fakultetsberedningerne foreslås beskikket af Kongen til dels efter indstilling fra vedkommende fakulteter. Iuniversitetskansleren skal være formand for embedets styrelse, som herIudover skal bestå af fakultetsberedningernes formænd samt yderligere tre medlemmer.

Ved Iuniversitetskanslerembedet skal ifølge forslaget være et planlægningskontor, et Iuddannelseskontor, et administrativt kontor og en rationaliseringsgruppe.

Aftagerinteresserne med hensyn til den akademiske Iuddannelses indhold og organisation repræsenteres ifølge forslaget dels i fakultetsberedningerne, dels gennem særlige Iuddannelsesråd, der foreslås at skulIe træde i stedet for bl.a. de tekniske højskolars nuværende afdelingsråd. Uddannelsesrådene skal som hovedregel være centrale i stedet for som nu lokalt tilknyttet. Undtagelser herfra gøres med

hensyn til råd for civiløkonomIuddannelsen.

Tandlægehøjskolerne i Stockholm og Malmø foreslås inkorporeret i henholdsvis det karolinske institut og Iuniversitetet i Llund. Der foreslås tilIuffet principbesluttning om, at også det farmaceutiske institut på et senere tidspunkt skal inkorporeres i en større læreanstalt, enten Iuniversitetet i Uppsala eller det karolinske institut.

Visse ændringer i fakultetsinddelingen foreslås, således at samflundsvidenskabelige fakulteter oprettes Iunder Iuniversiteterne i Uppsala, Llund, Göteborg og Stockholm. Odontologiske fakulteter skal ifølge forslaget etableres ved Iuniversiteterne i Llund og Umeå samt ved det karolinske institut. Det nuværende økonomiske fakultet i Llund foreslås indlemmet i det nye samflundsvidenskabelige fakultet dér. Iuniversitetet i Umeå skal indtil videre have et Iudelt filosofisk fakultet.

Hver enkelt læreanstalt foreslås stillet Iunder ledelse af et konsistorium, bestående af en valgt rektor som formand og som medlemmer bl.a. fakulteternes dekaner. Hver læreanstalts centrale forvaltning skal ifølge forslaget ledes af én chef. For styrelsen af de største forvaltningsapparater — ved Iuniversiteterne i Uppsala og Llund - foreslås etableret embeder som Iuniversitetsråder. Til ledelsen af de øvrige læreanstalters administration foreslås kontorchefembeder. Iuniversitetsrådene skal tillige være medlemmer af vedkommende konsistorium. Ved hver af de største læreanstalter skal ifølge forslaget være et Iuddannelseskontor og et administrativt kontor. De øvrige læreanstalters administration foreslås organiseret efter tilsvarende principper.

En aflastning af forskningspersonalets administrative arbejdsbyrde tilstræbes. En ny institutionsinddeling imødeses, omfattende en sammenlægning af flere enkeltprofessorinstitutter til større enheder. Hvert enkelt institut skal forvaltes af en præfekt, som i alle vigtige sager skal rådføre sig med et institutkollegium.

Det totale bevillingsbehov for den nye organisation anslås for bludgetåret 1964/65 til 10.633.000 sv.kr., hvilket sammenholdt med bevillingerne til samme formål i bludgetåret 1963/64 betyder en forøgelse med 5.157.000 sv.kr.

Den svenske forskningsberednings organisation og virksomhed

Den 14. december 1962 traf den svenske regering beslutning om nedsættelse af en »forskningsberedning« for samråd om Iudformningen af den langsigtede forskningspolitik i Sverige. I det beredningen givne kommissorium anføres bl.a.:

»Forskningen og det industrielle Iudviklingsarbejde er af afgørende betydning for vort økonomiske, sociale og kulturelle fremskridt. Både staten og det private erhvervsliv har i de senere år stærkt forøget sine ydelser til forskningen. Den internationale videnskabelige og tekniske Iudvikling forløber overordentlig hurtigt, og det gælder for et lille land som vort - med begrænsede personelle ressourcer - nøje at følge med i denne Iudvikling. Vi må klunne vlurdere, på hvilke felter den svenske forskningsindsats bør sættes ind, og det er i denne forbindelse vigtigt at få tilvejebragt en samordning af statens og erhvervslivets indsats på forskellige forskningsområder. Beredningens opgave skal naturligtvis ikke være at søge at dirigere den frie, videnskabelige forskning, men derimod at Iudfylde det behov for samråd mellem regeringen og forskerne, som der længe har været Iudtalt ønske om.«

Forskningsberedningen består af 30 medlemmer med statsministeren som formand. Medlemmerne er 5 ministre (finans-, Iundervisnings-, forsvars-, landbrugs- og handelsministeren), 16 videnskabsmænd, repræsenterende forskellige forskningsområder, samt et antal repræsentanter for erhvervslivet.

Fem af medlemmerne Iudgør sammen med repræsentanter for Iundervisnings- og handelsministeriet en arbejdsgruppe, som har til opgave at forbehandle spørgsmål af betydning for regeringen ved Iudformningen af forskningspolitikken. Arbejdsgruppen skal desuden følge den internationale Iudvikling inden for videnskaben og tage ethvert spørgsmål af principiel karakter op til Iundersøgelse. Den skal endelig forberede overvejelserne i beredningens plenum ved at Iudarbejde materiale som grundlag for drøftelserne. Også arbejdsgruppen er Iunderlagt statsministerens formandskab.

Af beretningen for 1963 fremgår det, at beredningen har afholdt 2 møder i det pågældende år, medens arbejdsgruppen er trådt sammen 9 gange.

